

Representation of Discourse Features of Lawyers on Judge Persuasion From Forensic Linguistics Perspective: A Case Study of the Discourse of Criminal Cases

Vol. 13, No. 2, Tome 68
pp. 529-562
May & June 2022

Jila Mehrabani¹, Masoud Dehghan^{1*} , Kourosh Sabri¹, & Ebrahim Badakhshan¹

Abstract

The purpose of this study is to investigate the procedures of persuasion of judges by lawyers in the Iranian criminal and legal courts based on the critical discourse analysis approach. The methodological nature of this research is descriptive-analytic and the authors have collected the data by referring to courts, Tehran courts, and lawyers' offices, by studying hundreds of cases and observing dozens of interrogations in 1397, then analyzed 50 excerpts of conversations of participants (10 cases) based on Laclau and Mouffe's approach (1985,2001,2002). The main features of this approach are: signifier and signified, restlessness, antithesis, hegemony and fixation of meaning, power, myth and social imagination and metaphor, subject position and political subjectivity. According to the discourse of lawyers, it can be said that they use from the establishment of the semantic system of discourse including such words as client release, mitigation of punishment, proving the guilt of the accused, and seeking punishment for the accused, each of which establishes its own signifier with specific concepts, as influential cognitive and behavioral factors for persuasion. The main question of the present study is how the concept of persuasion is reflected in the conversations of lawyers in court discourse. The results showed that lawyers express their client's strengths and rival's weaknesses using backgrounding and foregrounding. So, in order to persuade judges to defend their client, lawyers use backgrounding to express rival's weakness with the negative bias, and also they use foregrounding to provide their clients strengths with the positive bias.

Keywords: Critical discourse analysis, Forensic linguistics, Laclau and Mouffe, Persuasion

---

1. Department of English Language and Linguistics, Kermanshah Branch, Islamic Azad University, Kermanshah, Iran
Corresponding author: Email: m.dehghan@uok.ac.ir, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7925-7770>

Received: 7 March 2020
Received in revised form: 27 July 2020
Accepted: 21 June 2020

1. Introduction

Language is not only a means of communication between human beings, but also as a social act that encompasses speech and writing. It's worth noting that every text is produced in special situations and with different degrees of selection and in a ratio of power and ideology. Thus, no text can be found that is devoid of the author's personal views, etc., and just as there is no pure social reality, there is no neutral discourse. Since forensic linguistics is also a process of examining language in law discussions, it finds an inextricable link with discourse analysis, and in this regard, critical discourse analysis can also be mentioned. Forensic linguistics is a branch of applied linguistics that deals with the application of linguistic knowledge and methods in the context of law, legal language, crime, interrogation, trial, and judicial procedure. The present study aims to investigate the methods of using persuasion in court and law processes using the critical discourse analysis approach.

It should be noted that the research on persuasion methods can be fully examined based on the approach of Laclau and Mouffe (1985, 2001, 2002). From this perspective, it is most used in the discourse of lawyers to persuade judges based on the component of opposition (foregrounding and backgrounding) as well as the signifier and signified component that Laclau and Mouffe (1985, 2001, 2002) have dealt with. Therefore, lawyers try to persuade the judge by using their client's discourse factors such as expressing remorse, confession, lack of proper physical condition, participation with the court in the case process.

On the other hand, if we look closely at the environment in which we live, we can easily see persuasive efforts. In fact, persuasion has become an integral part of our lives. Advertisers who use mass media to sell their products usually use this linguistic tool. A political candidate who buys newspaper ads or the health organization that encourages people to quit smoking through a radio station. Also, in general, persuasion is the basic and ultimate goal of all types of communication behaviors. And also, individuals'

thoughts, judgments, and memories are strongly formed by their current feelings, by their different behaviors and biases, by their initial perceptions of the main participants (lawyers, defendants, judges), as well as by a set of social factors.

The present study consists of six sections. In the first part, we will discuss the introduction and generalities of the research. In the second part, we will get acquainted with the background of research and related studies. In the third section, we will introduce legal linguistics and the category of persuasion. In the fourth section, we will discuss the research methodology. In the fifth section, we will examine the lawyers' discourse in criminal cases and the category of the investigator's persuasion, and in the sixth section, we will discuss the findings and results of the research.

2. Literature Review

For decades, we have witnessed a growing methodology and an increasing number of linguists appearing in court as expert witnesses. Nevertheless, not even the name of this new science has been heard in the Iranian judicial system, which makes the need to study and introduce this science in the field of the Iranian judicial system important. Accordingly, the present study is one of those researches that can be used in this field and can be helpful. In the following, the authors intend to introduce some of the research related to the forthcoming research.

Baghinipour (2004) in an article entitled "Persuasion and some of its measures: a discussion in critical discourse" examines the process of persuasion and considers it a phenomenon that can be used to overcome the mind and create the discussion of power. Findings have shown that different speech structures can be effective in shaping and changing mental models and social representations.

Kia and Saeedi (2004) in a study entitled "The principles of communication, propaganda and persuasion" have stated that persuasion is a

mutual linguistic factor whose purpose is to respond to the needs of the persuaded person, and generally in persuasion there is a two-way communication.

Motavali (2005) in his research entitled "Public Opinion and Methods of Persuasion" has tried to make us familiar with the issues that deal with public opinion in such a way.

Nami (2009) has also stated that in foreign language teaching academies in Iran, writing English with proper cohesion, coherence and suitable persuasiveness is a major challenge for those language learners who are studying English. This is because, writing is usually considered a secondary skill and is pushed to the margins of language classes due to its time consuming nature.

Studies show that so far no research has been done on the methods of persuading judges based on the ideas of Laclau and Mouffe (1985, 2001, 2002). Therefore, in this article, we will address the question of what are the linguistic strategies and factors involved in the lawyers' discourse to persuade judges based on the approach of Laclau and Mouffe discourse analysis.

3. Research Methodology

The methodological nature of this research is descriptive-analytic and the authors have collected the data by referring to courts, Tehran courts, and lawyers' offices, by studying hundreds of cases and observing dozens of interrogations in 1397, then analyzed 50 excerpts of conversations of participants (10 cases) based on Laclau and Mouffe's approach (1985,2001,2002).

4. Results

The tool of the lawyer is word, sentence and discourse and s/he uses this tool in the form of speech and writing. Therefore, the lawyer must have cognitive and behavioral components that make his/her speech and writing expressive,

effective, logical and effective in order to convince the judges. It is clear that these cognitive and behavioral components must be compatible with the law system in which the lawyer works, as well as with the social, moral, and cultural structure of the lawyer's workplace. Therefore, there are similarities between advocacy, teacher, sermon and some other professions, but in attorneyship, expressing or creating special concepts in the mind of the addressee is not the goal. Rather, it is important to use these characteristics, such as clauses and utterances, to prove the claimant and to prove right or wrong. This is where the presence of linguists in legal and judicial matters can be helpful. In general, the findings indicate that in the analysis of Laclau and Mouffeh's discourse, backgrounding is the expression of one's own weaknesses and strengths of the rival, and foregrounding is also the expression of one's own strengths and weaknesses of the rival. Thus, the results showed that lawyers express their client's strengths and rival's weaknesses using backgrounding and foregrounding. So, in order to persuade judges to defend their client, lawyers use backgrounding to express rival's weakness with the negative bias, and also they use foregrounding to provide their clients strengths with the positive bias.

Finally, among the fifty lawyers' interviews in the court discourse to convince the judges based on the components of Lacla and Mouffe (1985, 2001, 2002), the authors have stated the most common use of the available components as follows:

Components	Percentage
Foregrounding	48%
backgrounding	44%
Signifier & Signified	8%

دوماهنامه بین‌المللی
د ۱۳، ش ۲ (پیاپی ۶۸)، خرداد و تیر ۱۴۰۱، صص ۵۲۹-۵۲۲

مقاله پژوهشی

<http://dorl.net/dor/20.1001.1.23223081.1401.0.0.37.9>

بازنمایی مؤلفه‌های گفتمانی وکلا در اقتناع قاضی از منظر زبان‌شناسی حقوقی: مطالعه موردی گفتمان پرونده‌های کیفری

ژیلا مهربانی^۱، مسعود دهقان^۲، کورش صابری^۳، ابراهیم بدخشان^۴

۱. گروه آموزش زبان انگلیسی و زبان شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، واحد کرمانشاه، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمانشاه، ایران.
۲. استادیار گروه زبان و ادبیات انگلیسی و زبان‌شناسی، دانشکده زبان و ادبیات، دانشگاه کردستان، سنندج، کردستان، ایران.
۳. استادیار گروه زبان و ادبیات انگلیسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران.
۴. دانشیار گروه زبان و ادبیات انگلیسی و زبان‌شناسی، دانشکده زبان و ادبیات، دانشگاه کردستان، سنندج، کردستان، ایران.

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۱۲/۱۷

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۴/۰۱

چکیده

پژوهش حاضر با هدف تحلیل گفتمان شیوه‌های اقتناع قاضی توسط وکلا در دادگاه‌های کیفری و حقوقی ایران براساس رویکرد تحلیل گفتمان انتقادی انجام شده است. ماهیت روش‌شناسی انجام این پژوهش به‌صورت توصیفی - تحلیلی بوده و نگارندگان برای گردآوری داده‌ها با مراجعه به داسراها، دادگاه‌های شهر تهران و دفاتر وکلا با مطالعه صدها پرونده و مشاهده ده‌ها بازجویی در سال‌های ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به روش فیش‌برداری متن پنجاه پاره‌گفت از مکالمات مشارکان گفتمان (۱۰ پرونده) را در چارچوب رویکرد لاکلا و موفه (2002, 2001, 1985) موردبررسی قرار داده‌اند. مؤلفه‌های اصلی این رویکرد عبارت‌اند از: دال و مدلول، ضدیت و غیریت، هژمونی و تثبیت معنا، قدرت، اسطوره، تصور اجتماعی، موقعیت سوژه‌ای و سوژگی سیاسی. با توجه به گفتمان وکلا می‌توان گفت که وکلا از تثبیت نظام معنایی گفتمان شامل واژه‌هایی چون آزادی موکل، تخفیف در مجازات، اثبات جرم متهم و تقاضای مجازات برای متهم که هر کدام از این نظام‌های معنایی با مفاهیمی خاص به تثبیت دال‌های خود می‌پردازند، به‌مثابه عوامل شناختی و رفتاری اثرگذار برای اقتناع‌سازی استفاده می‌کنند. پرسش اساسی پژوهش حاضر آن است که مفهوم اقتناع چگونه در گفت‌وگوهای وکلا در گفتمان دادگاه نمود پیدا می‌کند. نتایج نشان داد که وکلا با استفاده از برجسته‌سازی و حاشیه‌رانی به بیان نقاط قوت موکل خود و نقاط ضعف رقیب می‌پردازند. یافته‌ها حاکی از آن است که وکلا به‌منظور اقتناع‌سازی قضات جهت دفاع از موکل خود، با سوگیری منفی از حاشیه‌رانی و بیان نقاط ضعف رقیب و با سوگیری مثبت از برجسته‌سازی و ارائه نقاط قوت موکل خود استفاده می‌کنند.

واژه‌های کلیدی: تحلیل گفتمان انتقادی، زبان‌شناسی حقوقی، اقتناع، لاکلا و موفه.

E-mail: m.dehghan@uok.ac.ir

* نویسنده مسئول مقاله:

۱. مقدمه

زبان نه تنها یک وسیله ارتباطی میان انسان‌هاست، بلکه به‌مثابه یک عمل اجتماعی نیز مورد توجه است که گفتار و نوشتار را دربر می‌گیرد، و هر متنی در شرایطی ویژه و با درجات متفاوتی از انتخاب و در یک نسبتی از قدرت تولید می‌شود و با همین درجات متفاوت نیز در دسترس خواننده‌ای با شرایط متفاوت قرار می‌گیرد. بنابراین، هیچ متنی را نمی‌توان یافت که عاری از دیدگاه‌های شخصی نویسنده و غیره باشد و همان‌گونه که واقعیت اجتماعی ناب وجود ندارد، گفتمان^۱ خنثی و بی‌طرف نیز وجود ندارد. از آنجایی که زبان‌شناسی حقوقی^۲ نیز فرایندی از بررسی زبان در بحث‌های حقوقی است، پیوندی ناگسستنی با تحلیل گفتمان^۳ می‌یابد و در همین رابطه نیز به تحلیل گفتمان انتقادی نیز می‌توان اشاره کرد. در تحلیل گفتمان اگر مطالعه زبان در سطح بالاتر از جمله را، گفتمان یا کلام بدانیم (Fasold, 1990, p.65) کاربرد زبان خواه به شکل گفتاری خواه نوشتاری عملی اجتماعی تلقی می‌شود که در تحلیل گفتمان انتقادی^۴ کارکرد زبان را در جامعه و سیاست بررسی می‌کنند و زبان را به‌عنوان عملی اجتماعی در ارتباط با ایدئولوژی^۵، قدرت، تاریخ و جامعه در سطح متن، اعم از گفتاری و نوشتاری مورد مطالعه قرار می‌دهند (آقاگل‌زاده، ۱۳۸۵، ص.۹). از سوی دیگر، اگر به محیطی که در آن زندگی می‌کنیم، با دقت بنگریم تلاش‌های اقناعی را به‌راحتی مشاهده می‌کنیم. در واقع، اقناع^۶ به بخش جدایی‌ناپذیر زندگی ما تبدیل شده است. آگهی‌دهنده‌ای که از ارتباطات جمعی برای فروش کالاهای خود استفاده می‌کند، دست به اقناع می‌زند. نامزد سیاسی که مبادرت به خرید آگهی‌های روزنامه‌اش می‌کند یا سازمان بهداری که از طریق رادیو افراد را به ترک سیگار تشویق می‌کند. همچنین، به‌طور کلی، اقناع هدف اساسی و غایی همه انواع رفتارهای ارتباطی است. گفتنی است که افکار، داوری‌ها و خاطرات افراد، قویاً به‌وسیله احساسات کنونی آن‌ها، به‌وسیله رفتارها و سوگیری‌های مختلف، به‌وسیله برداشت‌های اولیه آن‌ها از شرکت‌کنندگان اصلی (وکلا، مدافع، متهمان، قضات) و به‌وسیله مجموعه‌ای از عوامل اجتماعی دیگر، شکل می‌گیرند. از این رو، نوشتار پیش‌رو درصدد است تا خواننده این اثر را به‌سمت موضوعات زبانی که در گفتمان وکلا برای اقناع‌سازی رأی قضات، تأثیرگذار و دخیل هستند سوق دهد، و از جمله مباحث چشم‌گیر در حوزه تحلیل گفتمان و به‌خصوص تحلیل گفتمان انتقادی، بحث اقناع است. زبان‌شناسی حقوقی شاخه‌ای از

زبان‌شناسی کاربردی است که به کاربرد دانش و روش‌های زبان‌شناختی در بافت قانون، زبان حقوقی، جرم، بازجویی، محاکمه و رویه قضائی می‌پردازد و به پلیس و نظام قضائی در کشف حقیقت در دعاوی حقوقی یا اثبات وقوع یا عدم وقوع جرم در دعاوی کیفری در محاکم کمک می‌کند. پژوهش حاضر با هدف بررسی شیوه‌ها و روش‌های به‌کارگیری اقناع در فضای دادگاه و فرایندهای حقوقی از رویکرد تحلیل گفتمان انتقادی بهره می‌جوید. از این لحاظ که زبان‌شناسان حقوقی با بررسی متون قضائی، مانند دست‌نوشته‌های پیش از خودکشی، اسناد و مدارک باقی‌مانده از جرم، یادداشت‌های گروگان‌گیران و پیام‌های تهدیدآمیز و نیز انجام تحلیل گفتمان به‌منظور تشخیص هویت نویسنده و شناسایی گوینده، روی صدای ضبط‌شده و ارائه گزارش‌های کارشناسی به مراجع پلیسی و قضائی، کارکنان نظام عدالت کیفری را در کشف حقیقت یاری می‌دهند. آشنایی افسران پلیس، کارشناسان مسائل امنیتی و قضات دادرها و دادگاه‌ها با قابلیت‌ها و کارکردهای این رویکرد میان‌رشته‌ای و کاربرد آن در تکمیل تحقیقات جنایی، می‌تواند نقش مؤثری در دستیابی نظام عدالت کیفری به واقعیت‌های جنایی ایفا کند.

گفتنی است که پژوهش درباره شیوه‌های اقناع، براساس رویکرد لاکلا^۷ و موفه^۸ (1985, 2001, 2002) کاملاً قابل بررسی است. از این منظر بیشترین کاربرد در گفتمان وکلا در جهت اقناع‌سازی قضات براساس مؤلفه ضدیت (برجسته‌سازی^۹ و حاشیه‌رانی^{۱۰}) و همچنین مؤلفه دال^{۱۱} و مدلول^{۱۲} است که لاکلا و موفه بدان‌ها پرداخته‌اند. وکلا با استفاده از عوامل گفتمانی موکل‌شان مانند ابراز پیشیمانی و ندامت، اقرار به جرم، نداشتن وضعیت جسمانی مناسب، مشارکت با دادگاه در روند رسیدگی به پرونده، سعی بر اقناع قاضی دارند. نتایج نشان داد که بیشترین روش اقناع‌سازی وکلا سوگیری مثبت، همچون برجسته‌سازی و سوگیری منفی مثل حاشیه‌رانی بوده است. از این‌رو، در نوشتار حاضر در پی پاسخی برای این پرسش خواهیم بود که عوامل گفتمانی تأثیرگذار وکلا برای اقناع قضات کدام‌ها هستند؟

پژوهش حاضر شامل شش بخش است. در بخش نخست به مقدمه و کلیات پژوهش خواهیم پرداخت. در بخش دوم، با پیشینه پژوهش و مطالعات مرتبط با آن آشنا خواهیم شد. در بخش سوم به معرفی زبان‌شناسی حقوقی و مقوله اقناع خواهیم پرداخت. در بخش چهارم به روش‌شناسی پژوهش خواهیم پرداخت. در بخش پنجم به بررسی گفتمان وکلا در پرونده‌های

کیفری و اقناع بازپرس می‌پردازیم و در بخش ششم به یافته‌ها و نتایج پژوهش خواهیم پرداخت.

۲. پیشینه پژوهش و مطالعات مرتبط

چند دهه‌ای است که شاهد روش‌شناسی رو به گسترش و تعداد رو به افزون زبان‌شناسانی هستیم که به‌عنوان شاهدانی متخصص در دادگاه حضور می‌یابند. با وجود این، هنوز در نظام قضائی ایران حتی نامی از این علم نوپا شنیده نشده است که این امر لزوم بررسی و معرفی این علم را در عرصه نظام قضائی ایران حائز اهمیت می‌کند و بر این اساس، نوشتار حاضر از آن دسته پژوهش‌هایی است که می‌تواند در حیطه حقوقی به‌کار گرفته شود و راهگشا باشد. در ذیل، نگارندگان قصد دارند تا به معرفی برخی از پژوهش‌های مرتبط با پژوهش پیش‌رو بپردازند.

باغینی‌پور (۱۳۸۳) در مقاله‌ای با عنوان «اقناع و برخی تدابیر آن: بحثی در سخن‌کاوی انتقادی» به بررسی فرایند اقناع پرداخته و آن را پدیده‌ای می‌داند که با کمک آن می‌توان بر ذهن چیره شد و بحث قدرت را پدید آورد. یافته‌ها نشان داده است که ساختارهای گوناگون سخن، بر شکل‌گیری و تغییر مدل‌های ذهنی و نمودهای اجتماعی می‌تواند مؤثر باشند. کیا و سعیدی (۱۳۸۳) در پژوهشی با عنوان *مبانی ارتباط، تبلیغ و اقناع* بیان کرده‌اند که اقناع یا ترغیب، به‌مثابه یک فعال‌کننده دو سویه است و هدف آن است که به نیازهای ترغیب‌شونده پاسخ دهد و در اصل، در ترغیب نوعی ارتباط دوسویه وجود دارد. متولی (۱۳۸۴) در پژوهش خود با عنوان *افکار عمومی و شیوه‌های اقناع* در دو بخش ما را با مباحثی که به گونه‌ای با افکار عمومی سروکار دارد، آشنا می‌کند. به‌ویژه که در این حوزه واژه‌ها و اصطلاحاتی مطرح هستند که گاه هم‌معنا و هم پیوند و هم‌تراز تلقی می‌شوند و حال آن‌که، دارای وجوه گوناگون و حدود و تمایزاتی می‌باشند و آگاهی از چگونگی آن‌ها ما را از به‌کاربردنشان به اشتباه و به جای یکدیگر در گفتار و نوشتار باز می‌دارد. نامی (۱۳۸۸)، همچنین، بیان کرده است که در محیط‌های آموزش زبان خارجی ایران، نگارش انگلیسی با انسجام، پیوستگی و قابلیت اقناع مناسب یک چالش اساسی برای زبان‌آموزان است، چراکه معمولاً نگارش به‌دلیل زمان‌بر بودن مهارتی فرعی یا ثانویه تلقی و به حاشیه کلاس‌های زبان رانده می‌شود. فناوری رایانه و به‌طور خاص

اینترنت فرصت‌هایی برای پرداختن به نگارش فراهم آورده‌اند. سپنجی و مؤمن‌دوست (۱۳۹۰) در پژوهشی با عنوان «اقتناع و تغییر نگرش، جایگاه آن در سیره ارتباطی امامان معصوم (ع)، مروری بر مناظرات مکتوب حضرت امام رضا (ع)» بیان می‌دارد که در فرایندهای ارتباطی هدف اصلی، اغلب اقتناع مخاطب است و کلید اقتناع را تغییر نگرش افراد می‌داند. شریفی و حامدی شیروان (۱۳۹۲) در مقاله‌ای با عنوان «تحلیل گفتمان تبلیغات بازرگانی: بررسی کاربرد زبان و گفتمان در اقتناع و متقاعدسازی مخاطبان از منظر تحلیل گفتمان» بیان می‌کنند که زبان علاوه بر برقراری ارتباط به‌عنوان نقش اصلی آن، نقش‌های فرعی دیگری را هم به عهده دارد که همچون نقش ترغیبی که علاوه بر نقش اطلاع‌رسانی، در کارکرد متون تبلیغاتی نقشی اساسی و بارز محسوب می‌شود.

بررسی‌ها نشان می‌دهد که تاکنون درباره شیوه‌های اقتناع قضات براساس اندیشه‌های لاکلا و موفه، پژوهشی انجام نشده است. از این رو، در این نوشتار به این پرسش خواهیم پرداخت که راهکارها و عوامل زبان‌شناسی دخیل در گفتمان وکلا برای اقتناع‌سازی قضات براساس رویکرد تحلیل گفتمان لاکلا و موفه کدام‌ها هستند.

۳. مبانی نظری پژوهش

برای تحلیل گفتمان اقتناعی وکلا از نظریه لاکلا و موفه در تحلیل گفتمان انتقادی بهره گرفته شده است که نخست شرح مختصری از این نظریه گفتمانی ارائه می‌شود و در ادامه به زبان‌شناسی حقوقی خواهیم پرداخت.

نظریه گفتمانی لاکلا و موفه، قابلیت فوق‌العاده‌ای در تبیین پدیده‌های اجتماعی و سیاسی دارد. این قابلیت، در سایه به‌کارگیری مفاهیمی چون «مفصل‌بندی»^{۱۳} به‌دست آمده است. به باور لاکلا و موفه (۱۹۸۵) هر عملی که میان عناصر پراکنده در یک گفتمان ارتباط برقرار کند، به‌نحوی که هویت این عناصر اصلاح و تعدیل شود، مفصل‌بندی نامیده می‌شود. معنای بعضی نشانه‌ها به‌واسطه مفصل‌بندی گاه آنچنان رایج و مرسوم می‌شود که از نظر ما کاملاً طبیعی جلوه می‌کند. از منظر آن‌ها (۱۹۸۵، p.105) تعریف مفصل‌بندی و گفتمان به هم وابسته‌اند: «ما هر عملی را که منجر به برقراری ارتباط بین عناصر شود، به نحوی که هویت این عناصر، در نتیجه عمل مفصل‌بندی تعدیل و تعریف شود، مفصل‌بندی می‌نامیم». همچنین،

به باور آن‌ها هر مؤلفه، چنانچه در درون گفتمان قرار گیرد، بُعد یا وقته^۴ و اگر در درون هیچ گفتمانی مفصل‌بندی نشده باشند، عنصر^۵ نام دارند (Laclau & Mouffe, 2001). آن‌ها، همچنین، بر خصلت ضدسرمایه‌داری نظریه خود تأکید می‌کنند و در عین حال، مفهوم ایدئولوژی که در مارکسیسم کاربرد وسیعی دارد، در نظریه لاکلا و موفه رنگ می‌بازد، زیرا این مفهوم از تمایز بین روبنای سیاسی و ایدئولوژیکی با زیربنای اقتصادی نشئت می‌گیرد، ولی در اینجا تمام قلمرو اجتماعی، گفتمانی است و اساس تمایز زیربنا و روبنا فرومی‌ریزد. در واقع، مفهوم «گفتمان»، جایگزین مفهوم «ایدئولوژی» در مارکسیسم و جانشین «زبان» در نظریه‌های پست‌مدرن شده است. از این رو، گفتمان‌ها «مفصل‌بندی‌های هژمونیک» هستند که در عرصه اجتماعی از تصور به عینیت تبدیل شده‌اند. مفصل‌بندی، موجب تولید نظام معنایی می‌شود و یک گفتمان، استیلای نظام معنایی خاصی بر عرصه اجتماعی است. برای نمونه، اصلاح‌طلبی یک نظام معنایی است که در برهه‌ای از زمان توانست ذیل گفتمان انقلاب اسلامی، در عرصه سیاسی-اجتماعی ایران هژمونیک شود و از تصور به عینیت مبدل شود (Laclau & Mouffe, 2002, p.140). به باور لاکلا و موفه (2002) گفتمان‌ها تنها دریچه شناخت انسان به سوی جهان‌اند. هر گفتمان بخش‌هایی از حوزه اجتماع را در برمی‌گیرد و به همه چیز در چارچوبی از نظام معانی، مفهومی خاص می‌بخشد، مفهومی که مختص همان نظام معنایی است. در چنین حالتی، ممکن است یک فعل، سخن، نماد یا غیره. در دو گفتمان متفاوت، معنایی متفاوت و حتی متضاد با یکدیگر داشته باشند. اساساً «واژه‌ها در درون گفتمان‌های متضاد بار معنایی پیدا می‌کنند و نه در درون یک زبان عام و مشترک» (مک‌دانل، ۱۳۸۰، ص. ۱۲۵). به همین دلیل نیز از منظر لاکلا و موفه، هر عمل و پدیده‌ای برای معنادار شدن باید گفتمانی باشد. هیچ چیز به خودی خود دارای هویت نیست. اعمال، گفتار و پدیده‌ها زمانی معنادار و قابل فهم می‌شوند که در چارچوب گفتمانی خاص قرار بگیرند. نظریه لاکلا و موفه در زمینه گفتمان را می‌توان کاربردی‌ترین نظریات این حوزه دانست. اهمیت این نظریه در آن است که آن‌ها مدل زبان‌شناسی سوسور و ساختارگرایی فوکو را به عرصه سیاست کشاندند و با عرضه مفاهیمی چون ایدئولوژی، هویت، غیریت، هژمونی و غیره در پی توضیح و تبیین چگونگی تهور گفتمان برآمدند. به باور سلطانی (۱۳۸۷، ص. ۲۶) این دو، مفهوم گفتمان فوکویی را با

دیدگاه‌های سوسور، دریدا، لاکان^{۱۱}، گرامشی و آلتوسر درآمیختند و نظریه‌ای ارائه کردند که براساس آن، همه پدیده‌های اجتماعی تحت تأثیر فرایندهای گفتمانی شکل می‌گیرند. زبان‌شناسی حقوقی شاخه‌ای میان‌رشته‌ای از زبان‌شناسی و حقوق است که در چند سال اخیر به‌خصوص از سال ۱۹۹۷ در محافل زبان‌شناسی و حقوق آمریکا و اروپا نضج گرفته است و از آن زمان از زبان‌شناسان در ارائه اسناد و شهادت در دادگاه‌ها جهت کشف حقایق و قضاوت دقیق‌تر بهره می‌جویند (آقاگل‌زاده، ۱۳۸۵، ص.۳۱). پاسخ به سؤال «زبان‌شناسی حقوقی چیست» بسته به نوع متنی که از زبان‌شناسان حقوقی خواسته می‌شود تا بررسی نمایند، متفاوت است. تقریباً هر چیزی حتی یک بلیت پارکینگ، یک درخواست، یک نامه، یک کتاب، یک مقاله، یک قرارداد، نامه وزارت بهداشت و درمان، یک پایان‌نامه می‌تواند یک متن حقوقی تلقی شود. با این حال، در عمل زبان‌شناسان حقوقی عمدتاً توجه خود را به تعداد کمی از انواع متون که در بحث‌های دادگاهی و حقوقی قابل بررسی هستند، معطوف می‌کنند. در تعریف واژه زبان‌شناسی حقوقی به‌عنوان یک رویکرد جدید می‌توان گفت، همان‌طور که «پزشکی قانونی» علمی است که ناظر بر اعمال تمام شاخه‌های علوم پزشکی بر اهداف مربوط به «قانون» است یا «آسیب‌شناسی قانونی» شاخه‌ای از پزشکی است که کارش مربوط است به بیماری‌ها و اختلالات بدن از دیدگاه اصول و موارد قانونی و حقوقی یا «روان‌پزشکی قانونی» رشته‌ای از پزشکی است که کارش رسیدگی به اختلالات روحی و فکری از دیدگاه اصول و موارد قانونی و حقوقی است (آقایی، ۱۳۷۸، ص.۵۸۱) به روش قیاس، زبان‌شناسی حقوقی علمی است که ناظر بر عملکرد تمام شاخه‌های زبان‌شناسی از قبیل آواشناسی در تشخیص هویت، فنون نگارش متون حقوقی، معنی‌شناسی، تجزیه و تحلیل کلام و متن، در اهداف مرتبط با قانون در محاکم قضائی است. حوزه عملکرد تحقیقات زبان‌شناسی حقوقی (قضائی) از یک‌طرف دانش زبان‌شناختی و از طرف دیگر نیازهای مجامع قانونی و حقوقی همچون دادگاه‌هاست (Groot, 2003).

۴. روش‌شناسی پژوهش

ماهیت انجام این پژوهش، از نوع توصیفی - تحلیلی بوده و داده‌ها از میان ده پرونده کیفی با مراجعه به داسراها، دادگاه‌های شهر تهران و دفاتر وکلا با مطالعه ده‌ها بازجویی در

سال‌های ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به روش فیش‌برداری گردآوری شده‌اند. نگارندگان برای انجام این پژوهش، تعداد پنجاه گفت‌وگو را از پرونده‌های موردبررسی، گردآوری و در قالب رویکرد لاکلا و موفه (2002, 2001, 1985) به تحلیل و بررسی آن‌ها پرداخته‌اند.

۵. بررسی مقولهٔ اقتناع در گفتمان وکلا: توصیف و تحلیل داده‌ها: (پاره‌گفت‌ها)

با توجه به آنچه در بالا گفته شد، نگارندگان در این بخش قصد دارند تا گفتمان وکلا را براساس مفاهیم مطرح در رویکرد لاکلا و موفه موردبررسی و واکاوی قرار دهند.

پاره‌گفت ۱:

وکیل: اظهارات شاکی دروغ است، نامبرده و برادرش هر دو در صحنهٔ جرم دیده شدن.
در این گفتمان، وکیل در جواب متهم که اتهام خود را تکذیب می‌کند، با استفاده از عبارت «نامبرده و برادرش هر دو در صحنهٔ جرم دیده شدند»، اظهارات متهم را نقض می‌کند و آن را برجسته می‌کند، همچنین دیده‌شدن متهم و برادرش در صحنهٔ جرم و دروغ‌بودن ادعای آن‌ها حاکی از رابطهٔ دال و مدلولی است.

- دیده‌شدن متهم و برادرش در صحنهٔ جرم: برجسته‌سازی

- دیده‌شدن متهم و برادرش در صحنهٔ جرم و دروغ بودن ادعای آن‌ها: رابطهٔ دال و مدلول

پاره‌گفت ۲:

وکیل: با توجه به اینکه اثر انگشت متهم در منزل متوفی پیدا شده و همچنین اقرار خود متهم، درخواست اشد مجازات را از طرف موکلم دارم.

در این پاره‌گفتمان، وکیل با استفاده از تکنیک کاربرد استدلال مبنی بر اثبات جرم و بیان رابطهٔ دال و مدلول بین یافتن اثر انگشت و اثبات جرم و اقرار متهم به جرم و پذیرش آنکه نوعی ساختارشکنی است با برجسته‌سازی موضوع و بیان این ادله سعی در اقتناع قاضی دارد.

- پیداکردن اثر انگشت متهم: برجسته‌سازی

- رابطهٔ اثر انگشت و اثبات جرم: رابطهٔ دال و مدلول

- اقرار متهم: ساختارشکنی

پاره‌گفت ۳:

وکیل: متهم ماهی ۱ میلیون حق‌السکوت می‌گرفته.
گرفتن حق‌السکوت و اخاذی از افراد از منظر حقوقی جرم محسوب می‌شود پس وکیل با استفاده از این واژه، برجسته‌سازی کرده است.
- گرفتن حق‌السکوت: حاشیه‌رانی

پاره‌گفت ۴:

وکیل: لطف کنید فرصتی بدید تا رضایت شاکیان رو بگیریم.
وکیل در این گفت‌وگو با درخواست از قاضی مبنی بر فرصت خواستن از دادگاه برای جلب رضایت شاکیان به دنبال اقناع قاضی است و رابطه دال و مدلولی برقرار است.
- فرصت‌گرفتن و به‌دست‌آوردن رضایت شاکی: رابطه دال و مدلول

پاره‌گفت ۵:

وکیل: نگاه کن، جراحی تو سرش، تصور کن مثل یک حالت ۷ که نقاش‌ها برای شکل پرنده می‌کشند بود و هر کی می‌دید مثل این بود که با نبشی خورده. خب، یا اینکه با شیشه نوشابه‌ای چیزی زده باشد، از این گلدونای کریستال تو خونتون نداشتین؟ هان؟
وکیل با تشریح بافت موقعیتی صحنه جرم سعی دارد تا متهم محیط وقوع جرم را به یاد آورد تا بتواند به نوع وسیله‌ای که شاکی را مجروح کرده است اقرار نماید که با این کار توجه قاضی نیز به صحنه جرم بیشتر می‌شود. رابطه بین جراحی وارد شده با استفاده از نبشی، شیشه نوشابه و گلدان‌های کریستال از نوع دال و مدلول است.

- جراحی در سر با نبشی، شیشه نوشابه و گلدان‌های کریستال: رابطه دال و مدلول

پاره‌گفت ۶:

وکیل: باید قسم بخورن و دست رو قرآن بذارن.....
در این پاره‌گفت‌مان، با استفاده از فعل معین «باید» بر انجام قسم‌خوردن و سوگند یادکردن تأکید شده است. درواقع، وکیل با اعمال قدرت بر متهم، قاضی را مجاب می‌کند که این فرایند صورت بگیرد تا ادعاهای متهم جنبه واقعی‌تری به خود بگیرند، زیرا در فرهنگ ما قسم‌خوردن و دست بر قرآن نهادن امری مقدس و محترم محسوب می‌شود و به دلیل اعتقادات دینی و مذهبی، اگر شخص ادعای دروغی داشته باشد به دلیل اعتقاد به قرآن و سوگند به خداوند این کار را انجام

نمی‌دهد که به نوعی وکیل به دلیل شناختی که از مردم و جامعه دارد با استفاده از مؤلفه کاربرد عوامل شناختی و رفتاری افراد در جامعه برای آشکار شدن حقیقت چنین درخواستی را از قاضی دارد. در اینجا قسم‌خوردن و دست بر قرآن نهادن بافت فرهنگی و اجتماعی جامعه را نمایان می‌سازد. سوگندخوردن نشانه راستگو بودن در هر امری است. کسی که به خدا سوگند می‌خورد در آیین مذهبی و دین ما نشانه فردی راستگوست، پس فرد دروغگو به خدا سوگند نمی‌خورد. از این رو، قسم‌خوردن به قرآن و راستگویی به نوعی بیانگر رابطه دال و مدلول است.

- **قسم‌خوردن به قرآن و اثبات راستگویی: رابطه دال و مدلول**

پاره‌گفت ۷:

وکیل: به دلیل ابراز ندامت و پشیمانی متهم از جرم خود، تقاضای تخفیف جرم با استفاده از مواد ۳۷ و ۳۸ ناظر بر ماده ۹۱ از قانون..... دارم.

در این گفتمان وکیل با استفاده از گزینش واژگانی مثل *ابراز ندامت* و *پشیمانی* و ارائه مواد قانونی مستدل با استفاده از تکنیک کاربرد تبصره‌های قانونی سعی در اقناع قاضی به منظور دادن رأی مناسب به نفع موکل خود دارد. رابطه *درخواست تخفیف در مجازات* و *ابراز ندامت* و *پشیمانی* از نوع رابطه دال و مدولی است. *ابراز ندامت* و *پشیمانی* متهم نیز به وسیله وکیل برجسته‌سازی شده است.

- **ابراز ندامت و پشیمانی متهم: برجسته‌سازی**

- **درخواست تخفیف در مجازات و ابراز ندامت و پشیمانی: رابطه دال و مدلولی**

پاره‌گفت ۸:

وکیل: در جهت اثبات ادعا تقاضای شاهد دارم.

در این گفتمان وکیل برای اثبات بی‌گناهی موکل خود درخواست شاهد دارد تا علاوه بر ادعای خود متهم، شاهد نیز به تأیید ادعای آن‌ها بپردازد. بنابراین، رابطه حضور شاهد و تأیید ادعا نوعی رابطه دال و مدلولی است.

- **حضور شاهد و تأیید ادعا: رابطه دال و مدلولی**

پاره‌گفت ۹:

وکیل: با توجه به دو لایحه قبلی، درخواست تخفیف از بازداشت موقت به قرار سبک‌تر دارم.

وکیل لایحه‌هایی به دادگاه ارائه کرده است که براساس آن‌ها درخواست تخفیف مجازات سبک‌تر برای موکل دارد. رابطه لایحه‌های ارائه‌شده و قرار مجازات سبک‌تر رابطه دال و مدلول است.

- لایحه‌های ارائه‌شده و قرار مجازات سبک‌تر: رابطه دال و مدلول
پاره‌گفت ۱۰:

وکیل: موکل بنده بی‌گناه هستند و با توجه به ماده واحد ..... تقاضای آزادی ایشان را دارم.

بین بی‌گناهی و تقاضای آزادی موکل رابطه دال و مدلول برقرار است. همچنین، وکیل با کاربرد تبصره‌های قانونی به اثبات بی‌گناهی وی پرداخته است و بی‌گناهی موکل را برجسته‌سازی کرده است.

- بی‌گناهی موکل: برجسته‌سازی

- بی‌گناهی و تقاضای آزادی موکل: رابطه دال و مدلول

پاره‌گفت ۱۱:

وکیل: ساعت چند با هم درگیر شدین؟ موکل من می‌گه ۱۲ شب بوده و شما رد می‌کنین، تمام شواهد هم نشون میده ساعت ۱۲ درگیری صورت گرفته و شما دروغ گفتی.

در این گفت‌وگو وکیل با استفاده از کاربرد زمان، سعی در شفاف‌سازی زمان وقوع جرم دارد و با بیان این موضوع که شواهد و قرائن به لحاظ زمانی به نفع موکلش است آن را در محضر دادگاه برجسته‌سازی می‌کند که همین امر باعث می‌شود کلام متهم به حاشیه‌رانده شود. از طرفی بین مشخص شدن زمان صحیح درگیری و دروغ‌گفتن متهم رابطه دال و مدلولی وجود دارد.

- زمان صحیح درگیری با وجود شواهد و مستندات: برجسته‌سازی

- قبول نکردن زمان درگیری از سوی متهم: حاشیه‌رانی

- ارائه صحیح زمان درگیری و مشخص شدن دروغ‌شاک: رابطه دال و مدلول

پاره‌گفت ۱۲:

وکیل: به دلیل همکاری موکلم در جریان دادرسی پرونده برای دستگیری سایر مشارکان در جرم درخواست تخفیف در مجازات دارم.

در این گفتمان وکیل با بیان حسن نیت موکل‌اش در جهت دستگیری سایر متهمان موضوع را با برجسته‌سازی در محضر دادگاه پیش می‌برد.

- همکاری موکل برای دستگیری سایر مشارکان در جرم: برجسته‌سازی
پاره‌گفت ۱۳:

وکیل: با توجه به شواهد قرائت‌شده در دادگاه، موکل من بی‌گناه هستند.
وکیل بین شواهد قرائت‌شده در دادگاه و بی‌گناهی موکل خود اطمینان دارد و برجسته‌سازی می‌کند که رابطه دال و مدلول نیز موجود است.

شواهد قرائت‌شده در دادگاه و بی‌گناهی موکل: برجسته‌سازی و رابطه دال و مدلول
پاره‌گفت ۱۴:

وکیل: سن‌شون زیاد بوده، قاعدتاً پدر و مادرش باید فوت کرده باشن، نه؟ درسته؟
- رابطه بین زیاد بودن سن و فوت کردن پدر و مادر: رابطه دال و مدلول
پاره‌گفت ۱۵:

وکیل: چک رو پدر زنت داده و ۱۰ میلیون بابت حُسن انجام کار نبوده، برای ساکت کردنت بوده.

وکیل در این گفتمان با اعلام بیان مقدار پول که برای سکوت کردن متهم بوده و نه حسن انجام کار، موضوع را به برجسته‌سازی کرده است.

- مقدار مشخص دریافتی پول از سوی متهم برای ساکت ماندن: برجسته‌سازی
پاره‌گفت ۱۶:

وکیل: ببینید، موکلم می‌گه من مشهد بودم، ۸-۷ روز اومده بودم اینجا .....

در این گفتمان وکیل با بیان ادعای موکلش به این نکته تأکید دارد که طبق گفته وی در زمان وقوع جرم در تهران حضور نداشته و در مشهد بوده و ۷-۸ روز بیشتر نیست که به تهران آمده است. بنابراین، متهم بی‌گناه است. درواقع، نوعی دال و مدلول بین نبود متهم در تهران و بی‌گناهی وی برقرار است.

- نبود اثبات ادله دعوا به سبب عدم حضور متهم در مکان و زمان وقوع جرم و بی‌گناهی وی: رابطه دال و مدلول

پاره‌گفت ۱۷:

وکیل: شهود دارای پرونده کیفری با موکل بنده هستند و شهادت چنین شهودی را نباید دادگاه قبول داشته باشد.

وکیل با ادعای اینکه شاهدان پرونده، قبلاً با موکل وی دارای پرونده کیفری بوده‌اند، بنابراین ممکن است شهادت دروغ بدهند، به این نکته اشاره می‌کند که شهادت این شاهدان نباید مورد پذیرش واقع شود، زیرا در ضدیت باهم هستند؛ درواقع با تأکید بر این ویژگی‌ها برجسته‌سازی کرده است. داشتن پرونده کیفری با متهم می‌تواند به شهادت دروغ شاهدان منجر شود. بنابراین، رابطه دال و مدلولی بین آن‌ها نیز برقرار است.

- داشتن پرونده کیفری شهود از قبل و نقش شاهد در دادگاه حاضر: برجسته‌سازی

- داشتن پرونده کیفری شهود و احتمال شهادت دروغ: رابطه دال و مدلول

پاره‌گفت ۱۸:

وکیل: آیا سابقه بستری تو بیمارستان روانی یا جایی رو داری؟

وکیل با این پرسش سابقه بستری شدن موکلش را در بیمارستان روانی مطرح می‌سازد. زیرا براساس قوانین حقوقی این نکته می‌تواند باعث تبرئه متهم شود. درواقع، بیان بستری شدن موکل در بیمارستان روانی به نوعی برجسته‌سازی و تخفیف در مجازات است.

- سابقه بستری در بیمارستان روانی: برجسته‌سازی

پاره‌گفت ۱۹:

وکیل: با توجه به اینکه در دادگاه محترم هیچ سند معتبری از سوی شاکی دال بر اتهام آشکار به موکل ارائه نشده است، تقاضای صدور قرار عدم بازداشت موکل را دارم.

وکیل با اشاره به عبارت هیچ سند معتبری از سوی شاکی، ادعای شاکی را بی‌اساس دانسته و موضوع را برجسته‌سازی کرده است. از سوی دیگر بین عدم وجود سند معتبر و قرار عدم بازداشت نیز رابطه دال و مدلول وجود دارد.

- عدم وجود سند معتبر از سوی شاکی: برجسته‌سازی

- عدم وجود سند معتبر و قرار عدم بازداشت: رابطه دال و مدلول

پاره‌گفت ۲۰:

وکیل: با توجه به قبول اتهامات وارده از سوی موکل مبنی بر ارتکاب جرم و پشیمانی ایشان از جرائم ارتكابی، تقاضای بخشش دارم.
وکیل به این نکته تأکید دارد که متهم اتهامات را پذیرفته و اظهار پشیمانی نیز از جرائم خود داشته است. به عبارتی، وکیل این موارد را برجسته‌سازی کرده است.

- پشیمانی موکل از ارتکاب جرم: برجسته‌سازی

پاره‌گفت ۲۱:

وکیل: اون موقع موکل من عصبانی بوده، اصلاً نفهمیده چی شد، هنوز هم که مشخص نیست این ضربه وارده از طرف موکل باشه.
در این گفتار وکیل با بیان حالات عصبی بودن موکلش و این‌که به قطعیت مشخص نیست ضربه از طرف وی بوده است یا فرد دیگر، این موضوع را در محضر دادگاه برجسته‌سازی کرده است.

- حالت روحی موکل و قطعی نبودن ضربه از سوی موکل: برجسته‌سازی

پاره‌گفت ۲۲:

وکیل: طبق نظر پزشکی قانونی بیشتر از چهار ضربه تو پیشانی، سه ضربه تو گیجگاه و دو جراحت عمیق که باعث شکستگی جمجمه موکل شده وجود داره.
در این گفتار وکیل با اعلام نظر پزشکی قانونی که مشتمل بر ضربه و شکستگی در سر موکلش شده است موضوع را برجسته‌سازی کرده است.

- ضربه و شکستگی سر موکل از سوی متهم و تأیید آن توسط پزشکی قانونی: برجسته‌سازی

پاره‌گفت ۲۳:

وکیل: با توجه به اینکه متهم آقای ..... فردی موجه و بدون سابقه کیفری بوده و تاکنون شکایتی از وی صورت نگرفته است، از محضر دادگاه تقاضا دارم نهایت تخفیف را در صدور رأی مبدول فرمایند.

وکیل با برجسته‌سازی این موضوع که موکلش حسن سابقه دارد و تاکنون هیچ پرونده‌ای نداشته است سعی در اقناع قاضی برای تخفیف در رأی دارد.

- حسن سابقه موکل: برجسته‌سازی

پاره‌گفت ۲۴:

وکیل: موکلم ساعت چهار صبح تو بیابون پیدا شده و زنگ زده کلانتری، مأمور رفتن اونجا، چطور متهم داره انکار می‌کنه، مأمورها هم که شهادت دادن.

وکیل با بیان زمان پیداشدن موکلش توسط پلیس و شهادت آن‌ها موضوع را برجسته‌سازی می‌کند. همچنین، بین دروغ‌گفتن متهم و شهادت مأمورها رابطه دال و مدلولی نیز وجود دارد.

- پیداشدن موکل توسط مأمور: برجسته‌سازی

- دروغ‌گفتن متهم و شهادت مأمورها: رابطه دال و مدلول

پاره‌گفت ۲۵:

وکیل: گواهی پزشکی قانونی حکایت از ضربه با چاقو از سوی موکل بنده ندارد و تمام اظهارات شاکی با شهود قابل رد است.

وکیل با اعلام نظر پزشکی قانونی مبنی بر این‌که موکل ضربه‌ای با چاقو نزده است موضوع را برجسته‌سازی می‌کند و دروغ بودن اظهارات شاکی و شهود را به حاشیه رانده است، همچنین بین گواهی پزشکی قانونی و اظهارات دروغ شاکی و شهود رابطه دال و مدلولی برقرار است.

- گواهی پزشکی قانونی به نفع موکل: برجسته‌سازی

- دروغ بودن اظهارات شاکی و شهود: حاشیه‌رانی

- گواهی پزشکی قانونی و دروغ‌گویی شاکی و شهود: رابطه دال و مدلول

پاره‌گفت ۲۶:

وکیل: موکلم مدعی هستن من رو گرفتن، زدن. مأمورای شما هم این قدر منو زدن که نداشتن حرفمو به این خانم بزنم.

در این گفتمان وکیل با بیان کتک‌خوردن موکلش از سوی مأموران این موضوع را نزد دادگاه برجسته‌سازی می‌کند.

- کتک‌خوردن موکل از سوی مأموران: برجسته‌سازی

پاره‌گفت ۲۷:

وکیل: آقای الف، جلوی موکل بنده را گرفته و کتکش زده.

در این گفتمان، وکیل، کتک‌خوردن موکلش را از سوی آقای الف برجسته‌سازی کرده است.

- کتک خوردن موکل: برجسته‌سازی

پاره‌گفت ۲۸:

وکیل: معقوله که به خاطر دیدن یک شبکه تلویزیونی، پدربت رو به قتل برسونی؟
در این گفتمان وکیل با اظهار این بحث که دیدن یک برنامه تلویزیونی آن قدر اهمیت ندارد و عاقلانه نیست که فردی به قتل برسد، موضوع را برجسته‌سازی کرده است از طرفی رابطه دال و مدلولی نیز حاکم است.

- قتل پدر توسط متهم: برجسته‌سازی

- دیدن تلویزیون و قتل: رابطه دال و مدلول

پاره‌گفت ۲۹:

وکیل: ایشون قبلاً اقرار کردن که موکل بنده رو زدن.
وکیل با بیان اقرار متهم مبنی بر کتک زدن موکلش موضوع را برجسته‌سازی کرده است.

- کتک زدن موکل: برجسته‌سازی

- اقرار متهم: ساختارشکنی

پاره‌گفت ۳۰:

وکیل: متهم مدعی شدن که موکل را نمی‌شناسن در حالی که وقتی شاکی در آگاهی بین چند نفر دیگه بوده، موکل رو دیده و شناخته، خوب معلومه که دروغ می‌گه.
وکیل با بیان این موضوع که متهم گفت است، موکل بنده را نمی‌شناسد در صورتی که بین چند نفر دیگر، وی را تشخیص داده است برجسته‌سازی کرده است. همچنین، بین آن‌ها رابطه دال و مدلولی نیز برقرار است.

- ادعای دروغ متهم مبنی بر عدم شناخت موکل: برجسته‌سازی و رابطه دال و مدلول

پاره‌گفت ۳۱:

وکیل: براساس اصل برائت بند ۱۷۷ قانون کیفری و همچنین عدم شواهد کافی مبنی بر مجرم بودن موکل، اعلام می‌کنم موکل ام بی‌گناه است و استدعا دارم از محضر قاضی بزرگوار که در رأی صادره تجدیدنظر کنند.

در این گفتمان وکیل با استناد به اصل برائت و عدم شواهد کافی علیه موکل خود موضوع را برجسته‌سازی کرده و قاضی را قانع می‌کند تا در رأی تجدیدنظر صورت گیرد. همچنین، در اینجا رابطه دال و مدلولی نیز مشهود است.

- عدم شواهد کافی علیه متهم: برجسته‌سازی

- عدم شواهد کافی علیه متهم و درخواست تجدیدنظر: رابطه دال و مدلول

پاره‌گفت ۳۲:

وکیل: تو گزارش نوشته شده که متهم هم فرار کرده و هم سابقه کیفری دارد. در این گفتمان وکیل با بیان سابقه‌دار بودن متهم و فرار وی موضوع را برجسته‌سازی کرده است.

- سوء سابقه متهم و فرار وی: برجسته‌سازی

پاره‌گفت ۳۳:

وکیل: موکل از قبل نقشه‌ای برای قتل نکشیده بوده، با مقتول اتفاقی درگیر شد. در این گفتمان وکیل با بیان این بحث که موکلش بدون هیچ قصد و غرضی، کاملاً اتفاقی مرتکب قتل شده است موضوع را برجسته‌سازی کرده است.

- قتل بدون نقشه قبلی: برجسته‌سازی

پاره‌گفت ۳۴:

وکیل: متهم شهادی ندارد که ثابت کنه این ادعاشو، در صورتی که موکل من چندین شاهد داره که می‌تونن بی‌گناهی‌اش رو ثابت کنن.

وکیل با بیان داشتن شاهد از سوی موکلش برجسته‌سازی می‌کند و نداشتن شاهد برای متهم را به حاشیه می‌کشاند. از طرفی داشتن شهود برای موکل خود و اثبات بی‌گناهی را ابراز می‌کند که رابطه دال و مدلولی نیز برقرار است.

- داشتن شاهد از سوی موکل: برجسته‌سازی

- نداشتن شاهد از سوی متهم: حاشیه‌رانی

- داشتن شاهد از سوی موکل و اثبات بی‌گناهی موکل: رابطه دال و مدلول

پاره‌گفت ۳۵:

وکیل: پدر متهم که ادعاشو تأیید نکرده، شهادی هم که نیست.

وکیل با بیان عدم وجود شاهد و همچنین عدم تأیید از سوی پدر متهم، موضوع را برجسته‌سازی کرده است.

- عدم تأیید ادعا و شاهد: برجسته‌سازی

پاره‌گفت ۳۶:

وکیل: خواستگار موکل‌ام هرازگاهی با داشتن سوءنیت و به قصد کسب رضایت، در محل کار یا درب منزل حضور یافته و بدین وسیله موجبات سلب آسایش و آرامش را از وی فراهم آورده است.

وکیل ایجاد مزاحمت از سوی خواستگار و سلب آسایش موکل را برجسته‌سازی کرده است که بین این موارد رابطه دال و مدلولی نیز وجود دارد.

- ایجاد مزاحمت متهم با داشتن نیت قبلی و سلب آسایش موکل: برجسته‌سازی

- ایجاد مزاحمت و سلب آسایش: رابطه دال و مدلول

پاره‌گفت ۳۷:

وکیل: همسر موکل بنده قبل از ازدواج خود را مهندس راه و ساختمان و مدیر یک شرکت ساختمانی معرفی کرده است حال آن‌که بعد از گذشت ۶ ماه موکل بنده متوجه شده تمامی موارد مذکور دروغ بوده است، لذا تقاضای رسیدگی و مجازات متهم را دارم، چراکه موجب خسارت مادی و معنوی موکلم شده است.

وکیل دروغ‌گویی زوج (تحصیلات و شغل) و درخواست جبران خسارت موکل خود را برجسته‌سازی کرده است.

- دروغ‌گویی زوج و درخواست خسارت برای زوجه: برجسته‌سازی

پاره‌گفت ۳۸:

وکیل: از آن‌جا که زوجه تمکین نداشته و منزل شوهر را ترک نموده ناشزه محسوب می‌گردد و از سوی موکل بنده نفقه‌ای به وی نباید تعلق گیرد.

وکیل زوج را به دلیل عدم تمکین و ترک منزل ناشزه می‌خواند همین امر را دلیلی بر ندادن نفقه از سوی زوج می‌داند که برجسته‌سازی می‌کند. همچنین بین ناشزه‌بودن زوجه و عدم پرداخت نفقه از سوی زوج رابطه دال و مدلولی برقرار است.

- عدم تمکین و ناشزگی زوجه: برجسته‌سازی

- ناشزه بودن زوجه و عدم پرداخت نفقه از سوی زوج: رابطه دال و مدلول

پاره‌گفت ۳۹:

وکیل: از آنجا که زوج مجهول‌المکان است و مراتب از طریق روزنامه‌های کثیرالانتشار ایران آگهی شد تا خوانده از تاریخ نشر به دادگاه مراجعه کند، ولی این امر صورت نگرفت، لذا تقاضای صدور حکم غیابی طلاق برای موکلم را دارم.
وکیل با بیان مجهول‌المکان بودن زوج و با درخواست حکم طلاق غیابی موضوع را برجسته‌سازی کرده است. بین مجهول‌المکان بودن زوج و درخواست طلاق غیابی رابطه دال و مدلولی برقرار است

- درخواست طلاق غیابی به دلیل مجهول‌المکان زوج: برجسته‌سازی

- مجهول‌المکان بودن زوج و درخواست طلاق غیابی: رابطه دال و مدلول

پاره‌گفت ۴۰:

وکیل: با توجه به اتهام متهم مبنی بر صدور هشت فقره چک بلامحل خواهشمند است اعلام ممنوع‌الخروجی وی را دستور بفرمایید.
وکیل با بیان اعلام دقیق تعداد چک‌های بلامحل برجسته‌سازی کرده است که بین این موضوع و درخواست ممنوع‌الخروجی متهم رابطه دال و مدلولی مشهود است.

- صدور هشت فقره چک بلامحل: برجسته‌سازی

- صدور چک بلامحل و درخواست ممنوع‌الخروجی: رابطه دال و مدلول

پاره‌گفت ۴۱:

وکیل: نظر به شواهد موجود از دادگاه محترم تقاضای صدور گواهی عدم امکان سازش برای اجرای صیغه طلاق موکلم را دارم.
وکیل با استناد به شواهد موجود مبنی بر عدم امکان سازش، درخواست اجرای طلاق را برجسته‌سازی می‌کند؛ همچنین بین عدم امکان سازش و درخواست طلاق رابطه دال و مدلول برقرار است.

- شواهد موجود مبنی بر عدم امکان سازش: برجسته‌سازی

- عدم امکان سازش و درخواست طلاق: رابطه دال و مدلول

پاره‌گفت ۴۲:

وکیل: با عنایت به اینکه وصلت بدون اخذ موافقت ولی صورت گرفته است، تقاضای صدور حکم مبنی بر ابطال عقد خواندگان به استناد ماده ۱۰۴۳ قانون مدنی را از سوی موکلم (پدر زوج) دارم.

وکیل با استناد به ماده قانونی متذکر می‌شود که برای عقد و ازدواج نیاز به اجازه ولی دوشیزه است حال که چنین چیزی اتفاق نیفتاده است و بدون اذن پدر عقد صورت گرفته است موضوع را برجسته‌سازی کرده است و درخواست ابطال عقد را دارد که رابطه دال و مدلولی نیز وجود دارد.

-وصلت بدون اخذ موافقت ولی دوشیزه: برجسته‌سازی

-وصلت بدون اخذ موافقت ولی و ابطال عقد: رابطه دال و مدلول

پاره‌گفت ۴۳:

وکیل: با توجه به ازالۀ بکارت موکلم و اعادۀ حیثیت، تقاضای محکومیت خوانده بابت مهرالمثل و خسارات مادی و معنوی را دارم.

وکیل ازالۀ بکارت توسط خوانده را برجسته‌سازی می‌کند و تقاضای محکومیت وی را دارد؛ همچنین با درخواست مهرالمثل و جبران خسارات مادی و معنوی موضوع را برجسته‌سازی می‌کند.

-ازالۀ بکارت و درخواست مهرالمثل و جبران خسارت: برجسته‌سازی

پاره‌گفت ۴۴:

وکیل: متهم در اثر بی‌احتیاطی در رانندگی با موکل بنده تصادف کرده و منجر به ۲۰ درصد نقص عضو در ایشان شده است.

وکیل با بیان بی‌احتیاطی متهم در رانندگی و نقص عضو موکل خود موضوع را برجسته‌سازی کرده است که بین این دو مورد رابطه دال و مدلولی برقرار است.

-بی‌احتیاطی در رانندگی و نقص عضو موکل: برجسته‌سازی

-بی‌احتیاطی در رانندگی و نقص عضو موکل: رابطه دال و مدلول

پاره‌گفت ۴۵:

وکیل: متهم هنگام استفاده از لودر گودبرداری به قصد ساخت‌وساز منزل خود، به دلیل بی‌احتیاطی خانه ملکی موکل بنده را خراب کرده و همچنین اشیاء خانگی منقول را نیز از حیز انتفاع خارج کرده است. لذا از محضر دادگاه تقاضای رسیدگی و صدور حکم مبنی بر پرداخت خسارت را دارم.

وکیل بی‌احتیاطی در استفاده از لودر به هنگام ساخت‌وساز و خرابی خانه و اشیای خانگی را برجسته‌سازی کرده است و درخواست خسارت می‌کند که بین این دو رابطه دال و مدلولی برقرار است.

- بی‌احتیاطی در استفاده از لودر به هنگام ساخت‌وساز و خرابی خانه و اشیای خانگی و درخواست خسارت: برجسته‌سازی

- خرابی خانه و اشیای خانگی و درخواست خسارت: رابطه دال و مدلول

پاره‌گفت ۴۶:

وکیل: به استناد گواهی و سوابق موجود پزشکی، زوج مبتلا به بیماری‌ای روحی به نام مانیاست که به سمت مرحله مزمن و سیر صعودی می‌رود. به‌طور قریب ایراد صدمات عمدی و جرح و حتی بیم سفک دماء از ناحیه ایشان نسبت به موکل بنده و فرزند خردسالش وجود دارد، درخواست صدور مجوز انتخاب مسکن جداگانه تا زمان حصول بهبودی نسبی زوج، برای موکل را دارم.

وکیل با بیان بیماری روحی زوج به استناد گواهی و سوابق پزشکی، برجسته‌سازی کرده است که بین بیماری روحی وی و درخواست مسکن جداگانه رابطه دال و مدلولی موجود است.

- بیماری روحی به استناد گواهی و سوابق پزشکی: برجسته‌سازی

- درخواست مسکن جداگانه و بیماری روحی: رابطه دال و مدلول

پاره‌گفت ۴۷:

وکیل: به دلیل عدم تمکین زوجه، با التفات به احراز توانایی مالی موکل ام برابر اوراق مالکیت و رسید سپرده‌های قرض‌الحسنه و استیلا به اجرای عدالت، تقاضای صدور اجازه اختیار همسر دوم برای وی را دارم.

وکیل تمکن مالی موکل خود و عدم تمکین زوجه را برجسته‌سازی کرده است و بین این دو مورد و تقاضای صدور اجازه اختیار همسر دوم رابطه دال و مدلولی است.

- احراز توانایی مالی موکل و عدم تمکین زوجه: برجسته‌سازی

- احراز توانایی مالی موکل، عدم تمکین زوجه و تقاضای صدور اجازه اختیار همسر: رابطه دال و مدلول

پاره‌گفت ۴۸:

وکیل: برای موکل ام درخواست حکم طلاق بدون بخشش مهریه به دلیل سوءرفتار، عدم پرداخت نفقه و ایراد ضرب و شتم و فحاشی مؤید زوج را دارم.

وکیل با بیان سوءرفتار، عدم پرداخت نفقه و ایراد ضرب و شتم و فحاشی مؤید زوج که مسلماً همین موضوع دلیل درخواست طلاق زوجه است، برجسته‌سازی می‌کند و رابطه دال و مدلولی وجود دارد.

- سوءرفتار، عدم پرداخت نفقه و ایراد ضرب و شتم و فحاشی مؤید زوج: برجسته‌سازی

- سوءرفتار، عدم پرداخت نفقه و ایراد ضرب و شتم و فحاشی مؤید زوج و درخواست طلاق زوجه: رابطه دال و مدلول

پاره‌گفت ۴۹:

وکیل: پس از انجام معاینات متعدد پزشکی قانونی مشخص شد زوج دارای بیماری ناتوانی جنسی (عنن) است؛ لذا خواستار صدور حکم مبنی بر فسخ نکاح برای موکل خود را دارم.

موکل با بیان بیماری ناتوانی جنسی زوج موضوع را برجسته‌سازی کرده و از طرفی بین این موضوع و درخواست فسخ نکاح رابطه دال و مدلولی مشهود است.

- بیماری ناتوانی جنسی زوج: برجسته‌سازی

- بیماری ناتوانی جنسی زوج و فسخ نکاح: رابطه دال و مدلول

پاره‌گفت ۵۰:

وکیل: با توجه به اموال توقیف‌شده زوج و تمکن مالی‌اش، موکلم درخواست وصول و مطالبه کامل مهریه خود را دارد.

وکیل از تمکن مالی زوج صحبت می‌کند و این موضوع را حاشیه‌رانی می‌کند و بین این موضوع و درخواست مهریه رابطه دال و مدلولی است.

- تمکن مالی زوج: حاشیه‌رانی

- تمکن مالی زوج و درخواست مهریه: رابطه دال و مدلول

۶. یافته‌ها و نتایج

ابزار کار وکیل واژه، جمله و کلام است و او این ابزار را به صورت گفتار و نوشتار به کار می‌گیرد. بنابراین، وکیل باید مؤلفه‌های شناختی و رفتاری را در اختیار داشته باشد که به منظور اقناع قضات، گفتار و نوشتارش را رسا، مؤثر، منطقی و اثرگذار کند. واضح است که این مؤلفه‌های شناختی و رفتاری باید با نظام حقوقی‌ای که وکیل در آن کار می‌کند و همین‌طور با ساختار اجتماعی، اخلاقی و فرهنگی جغرافیای محل کار وکیل سازگار باشد. بنابراین، بین وکالت، معلمی، وعظ و خطابه و برخی مشاغل دیگر مشابهت وجود دارد، اما در وکالت نفس بیان مطلب یا ایجاد مفاهیم خاص در ذهن مخاطب یا دلالت و نصیحت هدف نیست، بلکه استفاده از این مشخصه‌ها همچون بند و پاره‌گفتمان برای اثبات مدعی و اثبات حق یا بی‌حقی اهمیت دارد. از این رو، کاربرد راهبردی این دانش باید توأم با علم و آگاهی کامل باشد. در اینجا است که وجود زبان‌شناسان در مسائل حقوقی و قضائی می‌تواند کارگشا باشد. به طور کلی، یافته‌ها حاکی از آن است با توجه به اینکه در تحلیل گفتمان لاکلا و موفه، حاشیه‌رانی، بیان نقاط ضعف خود و نقاط قوت رقیب و برجسته‌سازی نیز بیان نقاط قوت خود و نقاط ضعف رقیب است، بنابراین وکلا در به‌کارگیری روش‌های اقناع‌سازی قضات برای دفاع از موکل خود به دو روش زیر عمل کرده‌اند:

(الف) با سوگیری منفی توسط وکیل که از حاشیه‌رانی و نقاط ضعف دلایل پرونده نشئت می‌گیرد و غالباً در پرونده‌های حقوقی پررنگ‌تر است.

(ب) با سوگیری مثبت توسط وکیل که از برجسته‌سازی و ارائه نقاط قوت ادله اثبات پرونده نشئت می‌گیرد که این امر غالباً در پرونده‌های کیفری پررنگ‌تر است.

در پژوهش حاضر که به بررسی پنجاه گفت‌وگوی وکلا در گفتمان دادگاه با هدف تحلیل گفتمان شیوه‌های اقناع آن‌ها در دادگاه‌های کیفری و حقوقی ایران براساس رویکرد لاکلا و موفه به صورت توصیفی - تحلیلی پرداخته است، این پرسش مطرح شد که پدیده اقناع چگونه

در گفتمان وکلا نمود پیدا می‌کند. به عبارتی، عوامل شناختی و رفتاری اثرگذار وکلا برای اقناع‌سازی قضات کدام‌ها هستند؟

نتایج نشان داد که وکلا از تثبیت نظام معنایی گفتمان شامل واژه‌هایی چون آزادی موکل، تخفیف در مجازات، اثبات جرم متهم و تقاضای مجازات برای متهم بهره برده که هر کدام از این نظام‌های معنایی با مفاهیمی خاص به تثبیت دال‌های خود می‌پردازند. در ذیل به این نظام‌های معنایی، به‌عنوان عوامل شناختی و رفتاری اثرگذار برای اقناع‌سازی خواهیم پرداخت.

الف) نظام معنایی آزادی موکل

نظام معنایی آزادی موکل مدلولی است که توسط وکیل با استفاده از دال‌هایی همچون عدم ادله کافی در پرونده، احضار شاهد به‌منظور اثبات بی‌گناهی موکل که به آزادی وی منجر می‌شود، همچنین ارائه ادله معتبر و لوایح قانونی به‌منظور تبرئه موکل در گفتمان وکیل به‌منظور اقناع قاضی تثبیت می‌شود.

ب) نظام معنایی تخفیف در مجازات

نظام معنایی تخفیف در مجازات مدلولی است که توسط وکیل با استفاده از دال‌هایی همچون، ابزار ندامت و پیشمانی از ارتکاب جرم توسط موکل، مشارکت با دادگاه در رسیدگی به پرونده، اقرار به جرم، گرفتن رضایت از شاکیان پرونده، حسن سابقه موکل و نداشتن سابقه کیفری یا نداشتن وضعیت جسمانی مناسب به‌دلیل سن یا بیماری در گفتمان وکیل تثبیت شده و به اقناع قاضی منجر می‌شود.

ج) نظام معنایی اثبات جرم متهم

نظام معنایی اثبات جرم متهم توسط وکیل شاکی است، این مدلول توسط وکیل با استفاده از دال‌هایی چون، اظهارات دروغ متهم در جلسه دادگاه، وجود آثار جرم مانند اثرانگشت متهم در صحنه جرم، ارائه ادله و اسناد معتبر به دادگاه، حضور شاهد و کاربرد تبصره‌های قانونی به‌منظور اثبات جرم متهم توسط وکیل است که در جلب توجه قاضی و اقناع وی به‌منظور مجازات متهم مؤثر هستند.

د) نظام معنایی درخواست مجازات

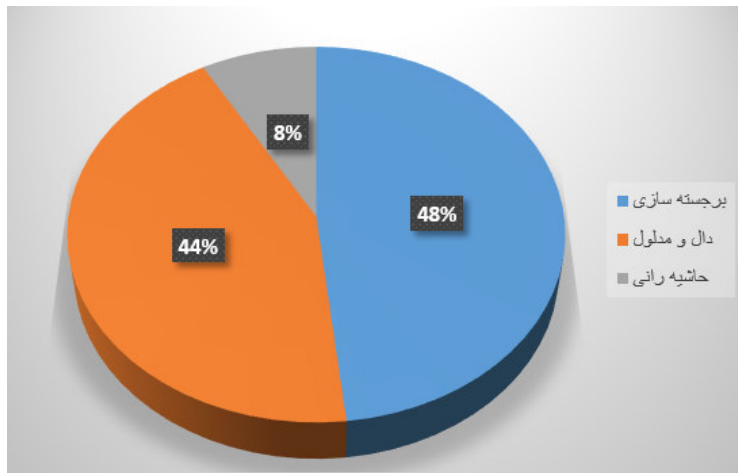
نظام معنایی درخواست مجازات برای متهم است، این مدلول توسط وکیل با استفاده از دال‌هایی چون داشتن سابقه کیفری، حضور شاهد عینی، اثبات جرم با ادله کافی، قبول اتهامات وارده و اظهارات دروغ توسط وکیل تثبیت می‌شود که می‌تواند موجب اقناع قاضی شود. در پایان، نگارندگان از میان پنجاه گفت‌وگوی وکلا در گفتمان دادگاه در جهت اقناع‌سازی قضات براساس مؤلفه‌های لاکلا و موفه بیشترین کاربرد فراوانی مؤلفه‌های موجود را به شرح زیر بیان کرده‌اند:

جدول ۱: میزان فراوانی مؤلفه‌های گفتمانی در بررسی پرونده‌های کیفری

Table 1: The frequency of discourse components in the investigation of criminal cases

میزان فراوانی	مؤلفه
۴۸٪	برجسته‌سازی
۴۴٪	حاشیه‌رانی
۸٪	دال و مدلول

این نتایج در نمودار ۱ به صورت زیر نشان داده شده است.

نمودار ۱: کاربرد مؤلفه‌ها در پنجاه گفتمان وکلا در جهت اقناع‌سازی قضات
Figure 1: The Application of components in 50 Lawyers' Discourses to persuade Judges

۷. پی‌نوشت‌ها

1. discourse
2. forensic linguistics
3. discourse analysis
4. critical discourse analysis
5. ideology
6. persuasion
7. E. Laclau
8. C. Mouffe
9. foregrounding
10. backgrounding
11. signifier
12. signified
13. articulation
14. moment
15. element
16. Lacan

۸. منابع

- آقاگل‌زاده سیلاخوری، ف. (۱۳۸۵). *تحلیل گفتمان انتقادی*. تهران: علمی و فرهنگی.
- آقایی، ب. (۱۳۷۸). *فرهنگ حقوقی بهمن* (ترجمه و تألیف). تهران: گنج دانش.
- ارمغانی، م. (۱۳۹۳). *بررسی مقایسه‌ای بیلبردهای فارسی و انگلیسی از منظر فنون اقناع*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشکده زبان‌های خارجی، دانشگاه آزاد واحد تهران مرکز.
- باغینی‌پور، م. (۱۳۸۳). *اقناع و برخی تدابیر آن: بحثی در سخن‌کاوی انتقادی*. *زبان‌شناسی*، ۱، ۶۷-۸۸.
- بهرام‌پور، ش.ع. (۱۳۷۸). *درآمدی بر تحلیل گفتمان*. *مجموعه مقالات گفتمان و تحلیل گفتمانی*. به اهتمام: م.ر. تاجیک. تهران: فرهنگ گفتمان.
- کیا، ع.ا. و سعیدی، ر. (۱۳۸۳). *مبانی ارتباط، تبلیغ و اقناع*. تهران: مؤسسه انتشاراتی روزنامه ایران.
- سینچی، ا.ع. و مومن‌دوست، ن. (۱۳۹۰). *اقناع و تغییر نگرش، جایگاه آن در سیره ارتباطی امامان معصوم^(ع)*، مروری بر مناظرات مکتوب حضرت امام رضا^(ع). *دین و ارتباطات*، ۲، ۱۱۷-۱۴۴.

- سلطانی، س.ع. (۱۳۸۷). قدرت، گفتمان و زبان: سازوکارهای جریان قدرت در جمهوری اسلامی ایران. تهران: نی.
- شریفی، ش.، و حامدی شیروان، ز. (۱۳۹۲). تحلیل گفتمان تبلیغات بازرگانی: بررسی کاربرد زبان و گفتمان در اقناع و متقاعدسازی مخاطبان از منظر تحلیل گفتمان. نخستین همایش ملی زبان و زبان‌شناسی.
- نامی، ف. (۱۳۸۸). تأثیر درس‌های آنلاین نگارش روی پیوستگی، انسجام و قابلیت اقناع مخاطب در مقالات زبان‌آموزان ایرانی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشکده ادبیات و زبان‌های خارجی، دانشگاه الزهرا.

References:

- Aghagolzade, F. (2005). *Critical Discourse Analysis*. Tehran: Publication of Elmi va Farhangi. [In Persian].
- Aghaei, B. (1998). *Bahman Law Dictionary: based on Black's Law Dictionary*. Tehran: Ganj-e- Danesh. [In Persian].
- Armaghani, M. (2014). *A Comparative Study of English-Persian Billboards from Persuasion Perspective*. M.A. Thesis, Faculty of Foreign Languages, Islamic Azad University, Central Tehran Branch. [In Persian].
- Baghini pour, M. (2004). Persuasion and some of its measures: A discussion in critical discourse analysis. *Iranian Journal of Linguistics*, 19 (1), 67-88. [In Persian].
- Bahrapour Sh. (1998). *An Introduction to Discourse Analysis, A Collection of Discourse and Discourse Analysis Booklet*, by: Mohammad Reza Tajik, Tehran: Publication of Farhang -e- Gofman. [In Persian].
- Fasold, R. (1990). *The sociolinguistics of language*. Cambridge.
- Groot, R. G. (2003). *Language and law*. The Netherlands, Maastricht University press.
- Kia, A. A. & Saeedi, R. (2004). *Basics of communication, advertising and persuasion*. Tehran: Iran Newspaper Publishing Institute. [In Persian].

- Laclau, E. & Mouffe, CH. (1985). *Hegemony and socialist strategy: Towards a radical democratic politics*. London: Verso.
- Laclau, E. & Mouffe, C. (2001). *Hegemony and socialist strategy*. London
- Laclau, E & Mouffe, C. (2002). *Recasting Marxism in James Martin: Antonio Gramsci, critical Assessment of leading Political Philosophers* (2002) Routledge Verso.: 7
- McDonnell, D. (2001). *An introduction to discourse theory*. Translated by: Hossein Ali Nozari. Tehran: Farhang –e- goftman. [In Persian].
- Motavali, K. (2005). Public opinion and persuasion practices. Tehran: Behjat Publications.[In Persian].
- Nami, F. (2009). *The Impact of Online Writing Lessons on Coherence, Cohesion, and Persuasion of Audience in Iranian Language Learners Articles*. M.A. Thesis. Faculty of Literature and Foreign Languages, Al-Zahra University. [In Persian].
- Sepanji, A., Mo'mendoost, N. (2013). The status of persuasion and attitude change in the infallible Imams communicative behavior with an emphasis on Imam Reza's Debates. *Religion & Communication*, 18(40), 117-144. [In Persian].
- Sharifi, sh. & Hamed S. Z. (2014). *Discourse Analysis of Commercial Advertising: Investigating the Use of Language and Discourse in Persuasion and Persuading Audiences from Discourse Analysis Perspective*. 1st National Conference on Language and Linguistics. Karaj: Islamic Azad University. [In Persian].
- Soltani, S. A. A. (2008). *Power, Discourse, and Language: Mechanisms of Power Flow in the Islamic Republic of Iran*. Tehran: Ney. [In Persian].

د ۱۳، ش ۲ (پیاپی ۶۸)، خرداد و تیر ۱۴۰۱، صص ۵۳۵-۵۵۸

مقاله پژوهشی

<http://dorl.net/dor/20.1001.1.23223081.1401.0.0.39.1>

بررسی جایگاه اسم در زبان فارسی از دیدگاه شناختی

سعید اکبری^{۱*}، سیده نازنین امیرارجمندی^۲

۱. دانشجوی دکتری زبان‌شناسی، گروه زبان‌شناسی، واحد تاکستان، دانشگاه آزاد اسلامی، تاکستان، ایران

۲. استادیار گروه زبان‌شناسی، واحد تاکستان، دانشگاه آزاد اسلامی، تاکستان، ایران

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۸/۰۴

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۴/۰۸

چکیده

هدف از پژوهش حاضر بررسی جایگاه اسم در زبان فارسی از دیدگاه شناختی ذیل چارچوب نظری دستور شناختی لانگاکر (2008) است. به‌منظور نیل به این هدف، نگارندگان ۱۵۰ اسم بسیط فارسی را به‌طور تصادفی از فرهنگ بزرگ سخن (۱۳۸۲) انتخاب کردند. روش تحقیق پژوهش حاضر توصیفی - تحلیلی بوده و روش گردآوری داده‌ها براساس مطالعات کتابخانه‌ای است. نگارندگان پس از بررسی و تحلیل داده‌های جمع‌آوری‌شده پژوهش، این‌گونه نتیجه گرفته‌اند که در زبان فارسی بحث قابل‌شمارش بودن یا غیرقابل‌شمارش بودن اسم معنای چندانی ندارد و برخلاف دیدگاه شناختی که اسم‌های قابل‌شمارش و اسم‌های عام را دو طبقه اصلی اسامی می‌داند، در زبان فارسی اسم‌های عام، همان اسم‌های قابل‌شمارش‌اند و نشانه جمع دریافت می‌کنند و به همراه اسم‌های خاص، یک طبقه از انواع اسم‌ها را تشکیل می‌دهند، همچنین در زبان فارسی نیز همانند دیدگاه شناختی، ضمیر جانشین اسم می‌شود.

واژه‌های کلیدی: دیدگاه شناختی، زبان فارسی، اسم قابل‌شمارش، اسم عام، اسم خاص، ضمیر.

E-mail: s.akbari@tiau.ac.ir

* نویسنده مسئول مقاله:

۱. مقدمه

یکی از مهم‌ترین مقوله‌های دستوری اسم^۱ است که در بیشتر مطالعات زبانی بدان پرداخته شده است و به دلیل حضور پر بسامد این مقوله^۱ دستوری در جملات زبان، می‌توان جایگاهی ویژه برای آن در حوزه دستور و همچنین ساخت‌واژه قائل شد. در دنیای پیشرفته امروز که دانشمندان و مخترعان هرروزه اختراع و اکتشاف جدیدی انجام می‌دهند و آن‌ها را روانه بازارهای فروش می‌کنند، مراکز و مراجعی که مسئول اسم‌گذاری برای این محصولات هستند، مانند فرهنگستان ادب و ...، را با چالشی عظیم روبه‌رو کرده‌اند. ساخت محصولات جدید داخلی، به‌روزرسانی و ویرایش کتاب‌های درسی مدارس و دانشگاهی براساس علم روز، به‌روزرسانی فرهنگ‌ها و لغتنامه‌های زبان فارسی، ترجمه^۲ واژه‌های قرض‌گرفته‌شده در شاخه‌های فنی و مهندسی، پزشکی، علوم دارویی و حتی نظامی، که نیازمند به نام‌گذاری هستند، اهمیت مطالعه^۳ جایگاه اسم در زبان فارسی را براساس یک چارچوب نظری به‌روز و جدید در حوزه زبان‌شناسی^۴، چارچوب نظری شناختی^۵، بیش‌ازپیش نشان می‌دهد.

باوجود تحقیقات زیادی که درباره^۶ مقوله^۱ دستوری اسم و تشخیص آن از مقولات دستوری دیگر در داخل یا خارج از ایران انجام گرفته است، اما تاکنون به‌طور تخصصی به جایگاه اسم در زبان فارسی از دیدگاه شناختی پرداخته نشده است. به همین سبب نگارندگان برآنند تا جایگاه اسم در زبان فارسی را براساس چارچوب نظری دستور شناختی^۷ لانگاکر^۸ (2008) مورد مطالعه قرار دهند. در این راستا دو پرسش زیر مطرح شده است:

۱. تا چه میزان الگوی اسم‌های قابل‌شمارش و غیرقابل‌شمارش در زبان فارسی با الگوی شناختی انطباق دارد؟

۲. الگوی اسم‌های عام^۹ که در رویکرد شناختی یکی از دو طبقه^{۱۰} اصلی تشکیل‌دهنده^{۱۱} اسم‌ها هستند با کدام طبقه از اسم‌ها در زبان فارسی انطباق دارند؟

روش تحقیق پژوهش حاضر توصیفی - تحلیلی است و روش گردآوری داده‌های پژوهش براساس مطالعات کتابخانه‌ای و به‌صورت نمونه‌گیری تصادفی بوده و داده‌های پژوهش ۱۵۰ اسم هستند که از میان اسم‌های بسیط موجود در فرهنگ بزرگ سخن (۱۳۸۲) و از مدخل‌های حروفی که بسامد زیادی در اسم‌های زبان فارسی دارند به‌صورت تصادفی انتخاب شده‌اند. پژوهشگران درانتخاب اسم‌ها، به‌طور آگاهانه اسم‌های بسیط را به‌دلیل ساده

بودن ساختارشان انتخاب کرده‌اند. در تحلیل داده‌های گردآوری‌شده، پژوهشگران علاوه بر استناد به چارچوب نظری پژوهش که دستور شناختی لانگاکر (2008) است، براساس سنت مرسوم در بررسی‌های زبان‌شناختی، خود را مجاز دانسته‌اند تا از شمّ زبانی خود نیز برای تحلیل داده‌ها استفاده کنند.

در این پژوهش پس از بخش مقدمه، به پیشینه پژوهش‌های صورت‌گرفته بر روی اسم در رویکرد شناختی در زبان فارسی و انگلیسی پرداخته می‌شود. سپس در بخش سوم به مبانی نظری پژوهش و دستور شناختی پرداخته خواهد شد. در بخش چهارم به تحلیل داده‌های استخراج‌شده پرداخته خواهد شد و در بخش پنجم نتایج حاصل از تحلیل داده‌ها ارائه می‌شوند.

۲. پیشینه پژوهش

طباطبایی (۱۳۸۲، ص. ۳) معتقد است اسم مرکب^۷ از رهگذر فرایندی ساخته می‌شود که به آن ترکیب می‌گویند. در ترکیب، دو یا چند واژه به هم می‌پیوندند و کلمه جدید تشکیل می‌دهند. مانند: کتابخانه، گل‌فروش، و پسرخاله.

کلباسی (۱۳۹۱، ص. ۲۹)، اسم را کلمه‌ای معرفی کرده که می‌تواند به‌عنوان هسته^۸ در جایگاه اصلی گروه اسمی به‌کار رود و نشانه‌های دستوری خاصی مانند نشانه جمع، معرفه و نکره با آن همراه شود.

فرشیدورد (۱۳۹۲، صص. ۱۸۱-۱۸۲) اسم را کلمه‌ای می‌نامد که برای تعیین کردن و نامیدن امور به‌کار می‌رود، مانند سنگ، انسان، دانش. وی معتقد است، اسم از منظر شمارشی و غیرشمارشی نیز به دو قسمت تقسیم می‌شود، اسم شمارشی^۹ یعنی اسمی که عدد و صفت شمارشی بگیرد و قابل‌شمارش باشد و اسم غیرشمارشی یعنی اسمی که عدد و چند نمی‌گیرد. معیار شمارشی و غیرشمارشی بودن اسم در زبان فارسی، تفاوت‌هایی با شمارشی و غیرشمارشی بودن اسم در زبان انگلیسی دارد.

اسم از نظر ساختمان به دو بخش تقسیم می‌شود:

۱. اسم‌های بسیط^{۱۰}؛ ۲. اسم‌های غیربسیط

اسم بسیط اسمی است که بی جزء باشد مانند: مادر، پدر، ماه، پسر، کی، کجا، که و چه.

اسم غیربسیط به انواع اسم‌های مشتق^{۱۱} و اسم‌های مرکب تقسیم می‌شود. اسم مشتق اسمی است که با ضمیمه‌های اشتقاقی، یعنی پسوند^{۱۲} ها و پیشوند^{۱۳} های اشتقاقی به وجود می‌آید و به دو گروه اسم‌های مشتق پیشوندی و اسم‌های مشتق پسوندی تقسیم می‌شود. اسم‌های مشتق پیشوندی و پسوندی نیز دارای انواع مختلفی هستند. به اعتقاد احمدی گیوی و انوری (۱۳۹۳، صص. ۶۲-۷۸)، اسم کلمه‌ای است که برای نامیدن شخصی یا حیوانی یا چیزی یا مفهومی به کار می‌رود و آن تنها کلمه‌ای است که می‌تواند مستقلاً و نه به جانشینی از طرف کلمه‌ای دیگر، در جمله نهاد، مفعول، متمم و منادا واقع شود و پسوند جمع و (ی) نکره بگیرد، مانند مسعود، گوسفند، باغ و پاییز.

آن‌ها اسم را در زبان فارسی به انواع زیر تقسیم می‌کنند که عبارت‌اند از:

اسم جامد و مشتق، اسم خاص^{۱۴} و عام، اسم معرفه و نکره، اسم مفرد و جمع و اسم جمع، اسم ساده و مرکب، اسم ذات و معنی و اسم مصغر. گفتنی است احمدی گیوی و انوری، اعتقادی به طبقه‌بندی اسم از منظر شمارشی و غیرشمارشی ندارند.

کربلایی صادق و گلفام (۱۳۹۳)، در مقاله‌ای با عنوان نگاهی بر واژه‌های مرکب و مشتق مکان‌ساز در فارسی: رویکرد صرف‌شناختی^{۱۵}، به بررسی ساخت اسم مکان در فارسی از رهگذر وندها^{۱۶} و شبه‌وندهای^{۱۷} اشتقاقی دال بر مکان پرداخته‌اند. نگارندگان مقاله با بررسی ۱۱۰ نمونه منتخب ساخته‌شده با وندها و شبه‌وندهای مکان‌ساز فارسی از فرهنگ فارسی سخن (۱۳۸۲) به این نتیجه رسیده‌اند که این وندها و شبه‌وندهای اشتقاقی دال بر مکان، با وجود شباهت در کارکرد، به لحاظ معنایی کاملاً یکسان عمل نمی‌کنند. برای نمونه پسوند «-زار» در فارسی علاوه بر اشاره به مفهوم مکان، به مفهوم کثرت چیزی نیز اشاره می‌کند مانند گلزار، لاله‌زار، در حالی که دیگر پسوندهای مکان‌ساز همانند «-ستان، -کده، -گاه» و نمونه‌های دیگر از این ویژگی معنایی برخوردار نیستند. همچنین نگارندگان با بهره‌گیری از سازوکارهای صرف‌شناختی و دستاوردهای آن، همچون نظریه مقوله‌بندی^{۱۸}، مفهوم‌سازی^{۱۹} و حوزه‌بندی^{۲۰} به بررسی این گونه محدودیت‌های معنایی ناظر بر عملکرد چنین پسوندهایی پرداخته و در نهایت شاخص‌های شناختی دخیل در شکل‌گیری آن‌ها را معرفی کردند.

رفیعی و رضایی (۱۳۹۶)، در مقاله‌ای با عنوان ساخت اسامی مشتق از پسوند «-گر» از منظر صرف‌شناختی، به بررسی ۱۲۴ واژه مشتق از پسوند «-گر» پرداختند. رفیعی و

رضایی ابتدا واژه‌های جمع‌آوری شده را در مقوله‌های معنایی مختلف قرار داده، سپس با بررسی واژه‌های مستخرج مفهوم «عامل انسانی انجام مداوم و متمایز عمل مرتبط با مفهوم پایه» به‌عنوان مفهوم آغازین ساخت (X-گر) را تشخیص دادند. رفیعی و رضایی این‌گونه نتیجه گرفتند که شکل‌گیری زیرطرح‌واره^{۲۱} اسم ابزار تحت‌تأثیر وام‌واژه‌های^{۲۲} انگلیسی مشتق از پسوند «-er» و از رهگذر عملکرد فرایند تقریب شکل گرفته است. از سوی دیگر، واژه‌های دارای مفاهیم اسم عامل (غیر شغل) و اسم شغل از دو زیرطرح‌واره مستقل حاصل می‌شوند. عربانی دانا و رفیعی (۱۳۹۷)، در مقاله‌ای با عنوان ساخت‌های دو اسمی در زبان فارسی براساس مدل محدودیت‌ها^{۲۳}، به بررسی ساخت‌های دو اسمی در زبان فارسی براساس مدل محدودیت‌های مولین^{۲۴} (2014) که شامل محدودیت‌های معنایی/ کاربردشناختی، واجی غیروزی و بسامد و ترتیب الفبایی است پرداخته و این‌گونه نتیجه گرفته‌اند که مدل محدودیت‌های مولین می‌تواند ترتیب اکثر ساخت‌های دو اسمی در زبان فارسی را توجیه کند. همچنین در مورد داده‌هایی که مدل مولین قادر به تبیین آن‌ها نیست، یک سری محدودیت‌هایی شامل اصل غلبه، اصل رسایی اول هجای دوم، اصل قیاس، اصل اهمیت، اصل رسایی جزء اول پایانه، اصل روایت و اصل سبب - مسبب را تعریف کردند.

لانگاکر (2008) در توصیف دستور شناختی، زبان را بخشی از شناخت دانسته و معتقد است تحقیقات زبان‌شناختی به درک ذهن بشر اختصاص داده شده که این تحقیقات توسط رویکردهای زیادی اعم از کابردی و رسمی با یکدیگر ارتباط پیدا کرده‌اند (Langacker, 2008, p.7).

پارک و پارک^{۲۵} (2017) در مقاله‌ای با عنوان دستورشناختی و اسم‌سازی انگلیسی^{۲۶}: کنش/برآیند سازه‌های اسمی و صفت‌های الزامی به تحلیل و بررسی سازه‌های اسمی کنش/برآیند و صفت‌های الزامی از منظر دستورشناختی پرداخته‌اند.

پارک و پارک (2017) این‌گونه نتیجه گرفتند چندین راهبرد پایه‌ای (اصلی) در هر دو نوع سازه‌های اسمی کنشی و برآیندی به‌وسیله حصول ادراک متفاوت از نمونه‌هایی مانند مالکیت معین و نامعین به‌کار گرفته می‌شود. پارک و پارک (2017)، معتقدند تحلیل آن‌ها می‌تواند به‌طور نظام‌مند به صفت‌های الزامی که به شیوه‌های پایه‌ای محدود شده‌اند مجوز تعمیم بدهد. همچنین به عقیده پارک و پارک (2017)، سازه‌های اسمی کنشی تبدیل‌شده فعل به اسم،

به طور مشخصی در تحلیل آن‌ها در نظر گرفته شده‌اند، زیرا وقوع سازه‌های اسمی کنشی نمی‌تواند متکی به وندهای اسم‌سازی باشد (Park & Park, 2017, p.750-753).

آن وان لیندن^{۲۷} (2019)، در مقاله‌ای با عنوان اسم‌سازی در هاراکمبوت^{۲۸}، به بررسی اسم‌سازی وابسته به فعل در زبان هاراکمبوت که یک زبان تنهای پویایی است پرداخته است. به عقیده وان لیندن (2017)، این زبان برمبنای استفاده از پیشوند، دارای دو نوع رسمی است. نوع اول، از پیشوند اسم‌ساز wa(?) – که محدود به عناصر اسم‌سازی بوده – استفاده نموده و غالباً اسم‌ها را برای ساخت عبارت اسمی تولید می‌کند. نوع دوم، از پیشوند اسم‌ساز e(?) – استفاده کرده که اساساً برای اسم‌سازی کنشی استفاده می‌شوند و نوعاً اسم‌سازی‌های چندواژه‌ای (اسم‌های مرکب) تولید می‌کند.

وان لیندن (2019) این گونه نتیجه گرفت که از میان این دو نوع رسمی، اسم‌سازی چندواژه‌ای، عبارت اسمی مانند نحو بیرونی را با فعل مانند نحو^{۲۹} درونی ترکیب می‌کند و همچنین دو پیشوند اسم‌سازی، نقش بنیادین در اسم‌سازی‌های وابسته به اسم ایفا می‌کنند و به اسم‌های وابسته الزامی حالت مستقل وام می‌دهد (Van linden, 2019, pp.19-26).

۳. چارچوب نظری پژوهش

۳-۱. دستور شناختی

چارچوب نظری پژوهش حاضر، دستور شناختی لانگاکر (2008) است. زبان‌شناسی شناختی را می‌توان به دو حوزه وسیع تقسیم کرد: معنی‌شناسی شناختی^{۳۰} و رویکردهای شناختی به دستور یا دستور شناختی. در دستور شناختی زبان به‌عنوان نظامی ذهنی و شناختی در نظر گرفته می‌شود و بنابراین مسئله استقلال زبان از دیگر قوای شناختی مطرح نیست و درک جامع نظام زبان بدون درک و شناخت کامل نظام شناختی میسر نیست. همچنین استقلال حوزه‌های زبانی نیز مردود است و منظور از معناشناسی نیز معنای تحت‌اللفظی یا زبان‌شناختی که اصطلاحاً به معنی فرهنگ^{۳۱} وار معروف است و نیز قائل بودن به مشخصه‌های معنایی نیست. بلکه معنای تحت‌اللفظی و غیر تحت‌اللفظی، مجازی، استعاری، و متکی بر بافت که اصطلاحاً معنی دایره‌المعارف^{۳۲} وار نامیده می‌شود مورد نظر است. دستور شناختی که توسط لانگاکر (2008) مطرح شده شاخص‌ترین جلوه زبان‌شناسی شناختی

است. لانگاکر (2008) در توصیف دستور شناختی، زبان را بخشی از شناخت دانسته و معتقد است تحقیقات زبان‌شناختی به درک ذهن بشر اختصاص داده شده که این تحقیقات توسط رویکردهای زیادی اعم از کاربردی و رسمی با یکدیگر ارتباط پیدا کرده‌اند (Langacker, 2008, p.7).

به عقیده لانگاکر (1991)، در دستور شناختی، واج‌شناسی^{۳۳}، تکواژشناسی^{۳۴} و نحو^{۳۵} حوزه‌های مستقل و خودمختار نیستند، بلکه هر سه واحدها و عناصری نمادین^{۳۶} هستند که پیوستاری^{۳۷} را تشکیل می‌دهند (لانگاکر، ۱۹۹۱ به نقل از دبیرمقدم، ۱۳۹۱، ص.۶۶). در این دستور سه نوع واحد اساسی مفروض است: واحدهایی معنایی، واجی و نمادین. هر واحد نمادین از دو قطب تشکیل شده است: قطب واحد معنایی^{۳۸} و قطب واحد واجی^{۳۹}. بنابراین تکواژها، واژه‌ها، ساختها و جمله‌ها هر کدام یک واحد نمادین محسوب می‌شود که از دو قطب معنایی و واجی تشکیل شده است (لانگاکر، ۱۹۹۱ به نقل از دبیرمقدم، ۱۳۹۱، ص.۶۸). لانگاکر (1986)، فرضیه‌هایی را در دستور شناختی ارائه کرده است که به شرح ذیل هستند:

۱. نمادپردازی^{۴۰}، ۲. شناختی بودن^{۴۱}، و ۳. طبیعی بودن^{۴۲}.

هر کدام از موارد بالا را به اختصار بیان می‌کنیم.

۱. نمادپردازی: به عقیده لانگاکر، ماهیت زبان نمادین است و متشکل از مجموعه‌ای از گفتارهای زبانی است. دستور شناختی نیز ماهیتاً نمادین بوده و تکواژها را به قالب‌های بزرگ‌تر دسته‌بندی می‌کند.

۲. شناختی بودن: زبان از مؤلفه‌های اصلی شناخت انسان است و برای درک ساخت‌های زبانی ابتدا باید با شناخت آشنا شد. تمایز چشم‌گیری بین توانش زبانی و شناخت وجود ندارد، در نتیجه این تشابه نسبی به ادغام شدن زبان‌شناسی و روان‌شناسی شناختی منجر می‌شود.

۳. طبیعی بودن: توصیف می‌بایست طبیعی بوده و به تمام ابعاد داده‌ها و اطلاعات بپردازد و از طرفی نیز نقطه مقابل توصیف‌های مصنوعی باشد. هر نظریه زبانی باید به لحاظ مفهومی شفاف باشد و با دنیای واقعی مطابقت داشته باشد. از دیدگاه دانشمندان شناختی، دستور شناختی یک علم سازمان‌یافته است که می‌تواند در درون واحدهای قراردادی زبان

ساخته شود و به وقوع بپیوندد. این واحدها، واحدهایی هستند که گویشور زبان در بیان آن‌ها مهارت داشته و برای استفاده از آن‌ها نیازی به تلاش ندارد (لانگاکر، ۱۹۸۶ به نقل از عرفانیان قنسولی، ۱۳۹۱، صص. ۶۲۸-۶۳۰).

لانگاکر در آخرین بازبینی دستور شناختی در سال ۲۰۰۸، نظام دستور شناختی را متشکل از ارتباط واحدهای معنایی با حوزه‌های شناختی معرفی می‌کند. به اعتقاد وی، دستور یک زبان مدخل واحدهای آن زبان بوده و می‌توان آن را در بافت نظری شناختی انسان یافته و درک کرد. لانگاکر (۲۰۰۸) معتقد است، دستور شناختی براساس طرح‌واره‌های تصویری^{۴۳} و تصویری ساخته شده است و دستور در آن، دانش زبانی گویشوران زبان از قراردادهای زبانی معرفی شده است. لانگاکر در ادامه توصیف دستور شناختی، اسمها و فعل‌ها را به‌عنوان مدخل‌هایی معرفی می‌کند که برای ساخت دستوری، عناصری کلیدی هستند. لانگاکر برای درک بهتر این موضوع مدلی را مطرح می‌کند که در آن عناصر، فضا، زمان، ماده و انرژی هستند و این مدل را مدل میز بیلگارد معرفی می‌کند (Langacker, 2008, p.103). در این مدل که مانند جهانی است که عناصر ویژه‌ای در اطراف آن در حال حرکت هستند، اسم به نقطه‌ای در یک محدوده اشاره می‌کند و فعل به رابطه‌ای اشاره می‌کند. اسمها و فعل‌ها عناصر متضاد دوقطبی هستند و دو عنصر کلیدی به‌شمار می‌آیند (Langacker, 2008, p.104).

لانگاکر (۲۰۰۸)، ویژگی‌های اصلی دستور شناختی به سه صورت زیر معرفی می‌کند:
 ۱. دستور شناختی طبیعی است، ۲. دستور شناختی ترکیب مفهومی دارد، و ۳. دستور شناختی از یک استحکام نظری^{۴۴} برخوردار است.

دستور شناختی طبیعی است، زیرا تنها به ساخت‌های آوایی و معنایی که از طریق یک ساخت نمادین به یکدیگر مرتبط می‌شوند، قائل است. دستور شناختی اتحاد مفهومی دارد، زیرا معتقد است دستور کاملاً به روابط نمادین محدود می‌شود. در نتیجه دستور نمادین است، زیرا به جفت شدن صورت و معنا محدود می‌شود و در نهایت، دستور شناختی از استحکام نظری برخوردار است، زیرا به محتوایی نیاز دارد که معتقد است تنها سه گروه از عناصر به نظام زبانی نسبت داده می‌شوند: ۱. ساخت معنایی - آوایی - نمادین به‌عنوان گفتار وقوع می‌یابند، ۲. طرح‌ریزی ساختارهای مجاز، و ۳. روابط مقوله‌ای میان ساخت‌های مجاز

(لانگاکر، ۲۰۰۸ به نقل از عرفانیان قنسولی، ۱۳۹۱، ص. ۶۳۱).

همانطور که پیش‌تر ذکر شد چارچوب نظری پژوهش حاضر، دستور شناختی لانگاکر (۲۰۰۸) است.

در این رویکرد، اسم یکی از مقوله‌های دستوری پایه محسوب می‌شود. در دستور شناختی اسم به دو زیر مجموعه اصلی تقسیم می‌شود که شامل اسم‌های قابل‌شمارش و اسم‌های عام یا غیرقابل‌شمارش هستند که به ترتیب به موضوع و جنس پیش‌نمونه‌های اولیه اشاره دارند (Langacker, 2008, p.128).

به اعتقاد لانگاکر (2008) دستوریان براساس رفتار دستوری متقابل اسم‌ها میان آن‌ها تمایز قائل می‌شوند. باوجوداین، برچسب سنتی قابل‌شمارش و عام، امکان تمایز آن‌ها در زمینه مفهومی را فراهم می‌آورد (Langacker, 2008, p.128). ویژگی‌های دستوری متفاوت اسم‌های قابل‌شمارش و عام، صرفاً حاکی از تقابل مفهومی بنیادی میان آن‌هاست. به اعتقاد لانگاکر (2008)، اسم‌های قابل‌شمارش و اسم‌های عام بر پایه عواملی مانند مبنای دستوری^{۵۰}، اساس مفهومی^{۵۱}، کران‌داری^{۵۲}، هم‌گنی^{۵۳}، انقباض‌پذیری^{۵۴} و تکثیرپذیری^{۵۵} از یکدیگر متمایز می‌شوند که بحث پیرامون این عوامل را به دلیل پرهیز از حاشیه‌روی زیاد به پژوهش دیگری سپرده و به بررسی ساختار اسم از دیدگاه رویکرد شناختی می‌پردازیم.

در دستور شناختی، هر اصطلاحی که پیش‌نمایه‌ای^{۵۶} از یک شیئی باشد اسم نامیده می‌شود (Langacker, 2008, p.310).

این تعریف برای اسم‌های واژگانی و عبارتهای اسمی صدق می‌کند. یک گروه اسمی کامل عبارتی است که عناصر زمینه‌ای^{۵۷} را یکپارچه و در نتیجه، یک مرجع گفتمانی^{۵۸} را انتخاب می‌کند.

به اعتقاد برخی زبان‌شناسان، یک اسم همیشه با یک گروه اسمی (NP) در ارتباط است. این تعریف، یک مفهوم ناقص است، زیرا اسم‌ها الزاماً همیشه در یک گروه حضور ندارند یا گروه‌ها همیشه شامل اسم نیستند. هر گروهی واجد شرایط داشتن اسم نیست (Langacker, 2008, p.310).

در دستور شناختی (Langacker, 2008)، اسم‌ها از منظر کاربرد معنایی به دو گروه ضمائر^{۵۹} و اسم‌های خاص طبقه‌بندی می‌شوند.

ضمایر عناصری هستند که جانشین اسم می‌شوند. در دستور شناختی، اگر یک اسمی به‌طور گسترده توصیف شود، به جای آن از ضمیر استفاده می‌شود. ضمایر شامل اصطلاحات معین^۶ و نامعین^۷ هستند. یک نمونه بارز در انگلیسی استفاده از واژه [ONE] است که هم به‌عنوان عدد و هم در موارد مشابه استفاده می‌شود. مثال:

My boss has an expensive car, but I just have a cheap one.

از این مثال می‌توان دریافت که [ONE] ضمیری است که جانشین (car) شده است. (One) همچنین می‌تواند به‌صورت مفرد یا جمع، جانشین اسم‌های مفرد، جمع یا غیرقابل‌شمارش شود. گفتنی است، one حتی می‌تواند زمانی که به‌طور مستقیم با یک عنصر پیش‌زمینه‌ای ادغام می‌شود، یک اسم لحاظ شود. مثال:

This one -that one

One به‌عنوان یک ضمیر کاربردهای فراوانی دارد. می‌تواند به‌عنوان جانشین برای اسم‌های کامل مانند (Someone) قرار بگیرند، همچنین می‌تواند دارای کاربرد استعاری نیز باشد. برخلاف حروف تعریف، ضمایر به‌تنهایی به جای اسم می‌نشینند، همچنین به این نکته تأکید می‌ورزند که مرجع ضمیر قبلاً در جمله قبلی به‌طور کامل و شناخته‌شده معرفی شده است.

لازم به یادآوری است که یک عنصر پیش‌زمینه‌ای اسمی^۷، خود یک الگوی اسمی^۸ است برای پیش‌فرض خود و چیزی که به آن ارتباط داده می‌شود (Langacker, 2008, p.312-314).

اسم‌های خاص اغلب مدعی این مطلب هستند که فاقد نوع توصیفی هستند. به‌راستی آن‌ها اغلب فاقد معنی در نظر گرفته شده و شالوده آن‌ها به چیزی در جهان خارج ارجاع داده می‌شود. اگرچه این نگاه سنتی تأیید نشده است. بیشتر اسم‌های خاص به‌طور قراردادی، برای انواع خاصی از مدخل‌های واژگانی به‌کار گرفته می‌شوند مانند Jack برای یک انسان مذکر و Jill برای یک انسان مؤنث. بقیه اسم‌های خاص بدنه‌ای از اطلاعات را تشکیل می‌دهند که به‌طور گسترده بین عموم انسان‌ها استفاده می‌شود. برای مثال اسم «George Washington» تنها به یک فرد اشاره نمی‌کند، بلکه به یکسری از اطلاعات دایره‌المعارفی نیز تعمیم داده می‌شود مانند: ژنرال ارتش، اولین رئیس‌جمهور آمریکا و غیره (Langacker, 2008, p.316).

ویژگی متمایزکننده اسم‌های خاص این نیست که آن‌ها فاقد معنی هستند، بلکه در درون

معنایشان بنیانگذاری شده‌اند. به‌عنوان یک مؤلفه معنایی، یک اسم خاص با یک مدل شناختی مناسب در می‌آمیزد تا نشان دهد چگونه یک صورت برای آشکار کردن یک مجموعه اجتماعی استفاده می‌شود. برای مثال اسم Jack با خود این فرضیات را به دنبال دارد که در داخل یک گروه آشکار مانند خانواده قرار دارد و به یک فرد اشاره می‌شود. بنابراین این اسم می‌تواند به‌عنوان معرف یک نمونه – شخصی که اسم او Jack است – شناخته شود. یک مدل شناختی ایدئال نشان‌دهنده آن است که خود اسم، که دارای یک قطب واجی است، در توصیف نوع خود دارای یک قطب معنایی نیز است. با تمرکز به روی معنی Jack درمی‌یابیم که منظور فردی است که اسمش Jack است. گفتنی است که این ویژگی محدود به اسم‌های خاص نمی‌شود و در اسم‌های عام نیز به این معناست که در آن اسم، تعدادی مدخل متفاوت را پوشش می‌دهد. یک اسم عام اسمی است که نوع آن دارای مثال‌های متفاوتی باشد. اما اسم خاص تنها دارای یک مدخل است. در بُعد ظاهری ساختار اسم، که تقریباً در تمام زبان‌ها مشترک است، هدف از نشان‌دار^۹ کردن اسم‌ها، نمایش مقوله آن‌ها، نشان دادن ویژگی‌های معنایی آن‌ها یا نمایش روابط آن‌ها با دیگر عناصر زبان است. این نشان‌داری با عنایت به اهمیت معنایی و تبلور عینی اسم‌ها و چگونگی تغییرات درونی و ذاتی که در یک اسم به‌وجود می‌آید، تغییر می‌کند (Langacker, 2008, p.316-317).

به‌طور خلاصه، در دستور شناختی لانگاکر (2008)، اسم به دو زیر مجموعه اصلی اسم‌های قابل‌شمارش و اسم‌های عام یا غیرقابل‌شمارش تقسیم می‌شوند. همچنین لانگاکر (2008)، اسم‌ها را از منظر کاربرد معنایی به دو گروه ضمایر و اسم‌های خاص تقسیم می‌کند. رویکرد شناختی و در رأس آن دستور شناختی لانگاکر (2008)، وجه تمایز میان اسم‌های قابل‌شمارش و اسم‌های غیر قابل‌شمارش یا عام را در گرفتن نشانه جمع (S جمع) معرفی کرده است. بدین ترتیب اسمی که نشانه جمع دریافت کند قابل‌شمارش است و اسمی که نشانه جمع دریافت نکند غیرقابل‌شمارش است، مثال :

Car ----- Cars -----count – noun

Water -----non- count ----- mass noun

براساس دستور شناختی لانگاکر (نشانه جمع)، ضمایر در زبان انگلیسی، هیچ‌گاه نشانه

جمع، (S جمع)، دریافت نمی‌کنند و خود دارای صورت مفرد و جمع هستند، مانند :

Singular : I , You , He , She , this , that

Plural : We , You , They , these , those

همچنین در دستور شناختی لانگاکر (2008)، اسم‌های خاص نیز به هیچ عنوان نشانه جمع، (S جمع) دریافت نمی‌کنند.

Jack ----- Jacks*

۴. تحلیل داده‌ها

در این بخش نگارندگان به تحلیل ۱۵۰ اسم بسیط منتخب از فرهنگ بزرگ سخن (۱۳۸۲) براساس چارچوب نظری پژوهش حاضر، دستور شناختی لانگاکر (2008)، می‌پردازند. در بررسی اسم‌های منتخب از پیکره پژوهش براساس چارچوب نظری دستور شناختی لانگاکر (2008)، که مشتمل بر ۱۵۰ اسم بسیط است، مشخص شد که اسم‌هایی که در ذیل این بخش آورده شده‌اند، نشانه جمع (ها) دریافت می‌کنند، در نتیجه براساس الگوی چارچوب نظری پژوهش در مجموعه اسم‌های قابل‌شمارش دسته‌بندی می‌شوند:

آب، آرش، آتش، آتل، آچار، ابر، اتاق، استکان، اجاق، انبر، احمد، اختر، انسیه، الهه، ادکن، ادیس، لیلا، اشراف، سکه، اشک، اطلس، بابا، بیل، بابونه، باتری، بردیا، باد، بانک، بامیه، بچه، بحران، بختیار، بدن، بهرام، بانو، ستاره، برادر، برج، برنامه، برق، برف، برکه، برگ، پدر، پر، پروانه، پروین، نگین، پرتقال، پنبه، پارو، پرتو، پرچم، تابستان، تاب، تابلو، تاج، تاریخ، جاده، جارو، جام، جرم، کشور، چلچله، آن، چمن، چنگال، چوب، چوپان، حاصل، حمید، حسین، گل، حجت، حدیث، خیر، خیار، خرس، خزانه، خصم، دنیا، داریوش، دیبا، دختر، دائی، دکل، دریا، درنا، در، دست، درجه، دیوار، راسو، راکت، راه، خیابان، رز، جنگل، رایحه، رتبه، رخ، زاج، زر، زاغ، زامیاد، زبان، زخم، ژاله، ژاکت، ژن، سعید، سارا، سوسن، سنبل، سطل، کتایون، ساین، سایه، سبد، سپاه، سپهر، سنگ، شایراد، شاهین، شتر، شاخ، روح، شامپو، شما، ما، عروس، غنچه، غم .

در تحلیل و بررسی اسم‌های موجود در این بخش، اسم‌های قابل‌شمارش، اسم‌های غیرقابل‌شمارش، اسم‌های عام، اسم‌های خاص، ضمائر شخصی و ضمائر اشاره‌ای مشاهده شد که برخی به صورت دستوری و برخی براساس شَمّ زبانی گویشور زبان، نشانه جمع (ها) دریافت می‌کنند، بنابراین براساس چارچوب نظری پژوهش می‌بایست در گروه اسم‌های

قابل‌شمارش لحاظ شوند. به مثال‌های زیر دقت فرمایید:

- آب _____ آب +ها = آبها: آب‌های مناطق جنوب از کیفیت پایینی برخوردارند.
 آرش _____ آرش +ها = آرش‌ها: در این مرز و بوم، چه آرش‌ها که فدا شده‌اند.
 ابر _____ ابر +ها = ابرها: از فرصت‌ها استفاده کنید که مانند ابرها زودگذرند.
 برق _____ برق +ها = برق‌ها: برق‌ها رفت!
 آن _____ آن +ها = آن‌ها کنار باغ ایستاده بودند.
 ما _____ ما +ها: بچه‌ها! آقا معلم ماها رو میگه!
 شما _____ شما +ها = شماها چرا اینجا جمع شدید!؟

همانطور که در تعریف اسم قابل‌شمارش و غیرقابل‌شمارش در زبان فارسی بیان شد، اسمی که عدد و چند بگیرد قابل‌شمارش و اسمی که عدد و چند دریافت نکند غیرقابل‌شمارش تعریف می‌شود. در نمونه‌های فوق، آب، آن، ما و شما، در زبان فارسی عدد و چند دریافت نمی‌کنند و غیرقابل‌شمارش محسوب می‌شوند، اما طبق الگوی دستور شناختی نشانه جمع دریافت می‌کنند و قابل‌شمارش محسوب می‌شوند که این امر از موارد تناقض میان زبان فارسی و دستور شناختی است. همچنین اسم خاص (آرش)، به‌صورت غیردستوری اما براساس شم زبانی گویشور زبان فارسی، عدد و چند دریافت می‌کند و در گروه اسم‌های قابل‌شمارش قرار می‌گیرد. به مثال‌های آن توجه کنید:

- چند آرش دیگر باید از بین برود تا مشکل دارو در کشور حل شود؟!

- صدها آرش در این کشور وجود دارد که با مشکل دارو دست و پنجه نرم می‌کنند.

این مورد نیز با دستور شناختی در تضاد بوده، زیرا در دستور شناختی، اسم‌های خاص در گروه اسم‌های قابل‌شمارش و غیرقابل‌شمارش طبقه‌بندی نمی‌شوند و خود دارای طبقه مجزا هستند و براساس معیار معنایی طبقه‌بندی می‌شوند.

بقیه اسم‌های بسیط موجود در پیکره پژوهش، هم از منظر دستوری و هم از منظر شم زبانی گویشور زبان فارسی، نشانه جمع (ها) دریافت نمی‌کنند و قابل‌شمارش محسوب نمی‌شوند. این موارد با الگوی دستور شناختی لانگاکر (2008) مطابقت دارند. این اسم‌ها عبارت‌اند از:

آسیا، ایشان، اشکنه، بابل، باختر، جهرم، تو، او، زابل، زاهدان، ژاپن، سبوس، ایران

در بررسی این بخش مشخص می‌شود، اسم‌های منتخب یا از ضمائر شخصی مفرد و جمع تشکیل می‌شوند و بنابراین نشانه جمع (ها) دریافت نمی‌کنند یا اسم خاص هستند که تنها یک نمونه از آن‌ها در جهان خارج وجود دارد و دارای نوع دیگری نیستند که نشانه جمع دریافت کنند، مانند آسیا، ژاپن و ایران که این مورد نیز با الگوی دستور شناختی لانگاکر (2008) مطابقت دارد.

۵. نتیجه

در این مقاله به بررسی جایگاه اسم در زبان فارسی از دیدگاه شناختی براساس آراء و عقاید لانگاکر (2008) پرداخته شد. در این پژوهش محققان با انتخاب ۱۵۰ اسم بسیط فارسی از فرهنگ بزرگ سخن (۱۳۸۲)، به بررسی جایگاه اسم در زبان فارسی از دیدگاه شناختی پرداختند و به نتایج ذیل دست پیدا کردند:

در بررسی اسم‌های بسیط موجود در پیکره زبانی پژوهش از دیدگاه شناختی مشخص شد که دستور زبان فارسی در مقوله اسم‌های قابل‌شمارش، اسم‌های غیرقابل‌شمارش، اسم‌های عام، اسم‌های خاص و ضمائر با الگوی دستور شناختی لانگاکر (2008) تفاوت‌های چشمگیری دارد که عبارت‌اند از: در زبان فارسی معیار قابل‌شمارش و غیرقابل‌شمارش بودن اسم، دریافت نشانه جمع نیست و در زبان فارسی اسم‌ها براساس اینکه عدد یا چند بگیرند، به دو مقوله قابل‌شمارش و غیرقابل‌شمارش تقسیم نمی‌شوند، درحالی‌که در دستور شناختی لانگاکر (2008)، معیار قابل‌شمارش بودن یک اسم، دریافت نشانه جمع توسط آن اسم است، همچنین در زبان فارسی برخلاف الگوی دستور شناختی، اکثریت اسم‌ها، اعم از قابل‌شمارش، غیرقابل‌شمارش، عام، خاص و برخی ضمائر شخصی و اشاره، نشانه جمع (ها) دریافت می‌کنند که این مورد با دستور شناختی لانگاکر (2008) در تناقض کامل است و در دستور شناختی اسم‌های عام، خاص و مخصوصاً ضمائر به هیچ وجه نشانه جمع (S-) دریافت نمی‌کنند. همچنین در زبان فارسی برخی اسم‌ها که ذاتاً غیرقابل‌شمارش هستند، مانند (آب)، نیز نشانه جمع (ها) دریافت می‌کنند که در این امر شم زبانی گویشور زبان فارسی نیز دخیل است و این مورد نیز از موارد تناقض دستور زبان فارسی و دستور شناختی است. در مورد آخر، برخی اسم‌های خاص هستند که باوجود اینکه از گروه اسم‌های غیرقابل‌شمارش هستند،

در زبان فارسی علاوه بر دریافت نشانه جمع (ها)، عدد و چند نیز دریافت می‌کنند که این مورد نیز کاملاً با دستور شناختی در تضاد است. به‌طور کلی، در زبان فارسی اسم‌های قابل‌شمارش و اسم‌های غیرقابل‌شمارش در دو سوی یک بررسی و اسم‌های عام و اسم‌های خاص نیز در دو سوی مخالف هم هستند که در مجموع با الگوی دستور شناختی لانگاکر (2008) مطابقت ندارند.

۶. پی‌نوشت‌ها

1. Noun
2. Linguistics
3. Cognitive Framework
4. Cognitive Grammar
5. Langacker
6. Mass Nouns
7. Compound Noun
8. Head
9. Count Noun
10. Simple Noun
11. Derived Noun
12. Suffix
13. Prefix
14. Proper Noun
15. Cognitive Morphology
16. Affixes
17. Combining Form
18. Categorization
19. Conceptualization
20. Configuration
21. Scheme
22. Loan-word
23. Constraints
24. Mollin
25. Park Park
26. English Nominalization
27. Vanlinden
28. Harakembut
29. Syntax
30. Cognitive Semantics

31. Dictionary
32. Encyclopedic
33. Phonology
34. Morphology
35. Syntax
36. Symbolic
37. Continuum
38. Semantics Pole
39. Phonological Pole
40. Symbolization
41. Cognitive
42. Natural
43. Image schema
44. Theoretical Austerity
45. Grammatical Basis
46. Conceptual Basis
47. Bounding
48. Homogeneity
49. Contractibility
50. Replicability
51. Profiles
52. Grounding Elements
53. Discourse Reference
54. Pronoun
55. Definite
56. Indefinite
57. Grounding Noun
58. Schematic Noun
59. Marked

۷. منابع

- احمدی گیوی، ح.، و انوری، ح. (۱۳۹۳). *دستور زبان فارسی ۱*. ویرایش چهارم. تهران: فاطمی.
- انوری، ح. (۱۳۸۲). *فرهنگ بزرگ سخن جلد ۱ و ۲*. تهران: سخن.
- دبیرمقدم، م. (۱۳۹۱). *زبان‌شناسی نظری، پیدایش و تکوین دستور زایشی*. ویرایش دوم. تهران: سمت.
- راسخ مهند، م. (۱۳۸۶). *اصول بنیادین در زبان‌شناسی شناختی*. بخارا، ۶۳، ۱۷۲-۱۹۱.

- رفیعی، ع.، و رضایی، ح. (۱۳۹۶). ساخت اسامی مشتق از پسوند «-گر» از منظر صرف شناختی. *جستارهای زبانی*، ۴ (۵۸)، ۷۵-۱۰۴.
- شقاقی، و. (۱۳۸۹). *مبانی صرف*. تهران: سمت.
- صفوی، ک. (۱۳۹۰). *درآمدی بر معنی‌شناسی*. تهران: سوره مهر.
- عربانی دانا، ع.، و رفیعی، ع. (۱۳۹۷). ساخت‌های دوامی در زبان فارسی براساس مدل محدودیت‌ها. *جستارهای زبانی*، ۴ (۵۸)، ۷۵-۱۰۴.
- عرفانیان قونسولی، ل. (۱۳۹۱). *بررسی دستور شناختی*. همایش ملی دوزبانگی: چالش‌ها و راه کارها، کد همایش BILINGUAL۰۱. صص ۶۱۸-۶۳۵.
- فرشیدورد، خ. (۱۳۹۲). *دستور مفصل امروز برپایه زبان‌شناسی جدید*. تهران: سخن.
- قطره، ف.، و طالبی، م. (۱۳۹۰). صرف شناختی و گستره آن. *مجموعه مقالات سومین هم‌اندیشی صرف*. تهران: نشر نویسه پارسی.
- کربلایی صادق، م.، و گل‌فام، ا. (۱۳۹۳). نگاهی بر واژه‌های مرکب و مشتق مکان‌ساز در فارسی: رویکرد صرف شناختی. *جستارهای زبانی*، ۴ (۳۱)، ۱۰۷-۱۲۷.
- کلباسی، ا. (۱۳۹۱). *ساخت اشتقاقی واژه در فارسی امروز*. تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- لانگاکر، ر. (۲۰۰۸). *مبانی دستور شناختی*. ترجمه ج. میرزابیگی (۱۳۹۷). تهران: آگاه.
- همایون، ه. (۱۳۹۴). *واژه‌نامه زبان‌شناسی و علوم وابسته*. ویرایش دوم. تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.

References:

- Ahmadi Givi, H., & Anwari, H. (2014). *Persian Grammar* 1. 4th Edition, Tehran: Fatemi. [In Persian].
- Anwari, H. (2003). *The Great Dictionary of Sokhan*. Vol. 1&2, Tehran: Sokhan. [In Persian].
- Arabani Dana, A., & Rafiei, A. (2018). Biased constructions in Persian language based on the constraints model. *Linguistic Essays*, 4 (58), 75-104. [In Persian].

- Aronoff, M. (1994). *Morphology by itself*. Massachusetts: Massachusetts Institute of Technology.
- Croft, W., & Alan Cruse, D. (2004). *Cognitive linguistics*. Cambridge: Cambridge university press. [In Persian].
- Croft, w; D. Alan Cruse. (2004). *Cognitive linguistics*, Cambridge: Cambridge University press.
- Dabir Moghadam, M. (2012). *Theoretical Linguistics, the Origin and Development of Generative Grammar*. 2nd edition, Tehran: Samt. [In Persian].
- Erfanian Qonsouli, L. (2012). Grammar review. *National Conference on Bilingualism: Challenges and Solutions*. 618-635. [In Persian].
- Farshidvard, Kh. (2013). *Today's Detailed Grammar based on Modern Linguistics*. Tehran: Sokhan. [In Persian].
- Hamawand, Z. (2011), *Morphology in English, word formation in cognitive grammar*. New York: Continuum International Groups.
- Haspelmath, M, A.D. Sims. (2010). *Understanding morphology*. 2nd edition. London: Hodder Education.
- Homayoun, H. (2015). *Glossary of linguistics and related sciences*. 2nd edition. Tehran: Institute for Humanities and Cultural Studies. [In Persian].
- Kalbasi, A. (2012). *Derivative Construction of the Word in Contemporary Persian*. Tehran: Institute for Humanities and Cultural Studies. [In Persian].
- Karbalaei Sadegh, M., & Gulfam, A. (2014). A look at compound words and locator derivatives in Persian: a pure cognitive approach. *Linguistic Essays*, 4 (31), 107-127.
- Langacker, R. (1986), *Foundation of Cognitive Grammar*, available at: <http://www.dfy.htm>.
- Langacker, R. (1987), *Foundation of cognitive grammar*, Stanford: Stanford University Press.

- Langacker, R. (1991). *Foundation of cognitive grammar*. Vol. 2: Descriptive Application, Stanford: Stanford University Press .
- Langacker, R. (2008). *Cognitive grammar, A basic introduction*. New York: Oxford University Press .
- Langacker, R. (2008). *Grammatical principles*. Translated by J. Mirzabeigi (2018). Tehran: Agah . [In Persian].
- Lee, D. (2001). *Cognitive linguistics, An introduction*, Melbourne: Oxford University Press.
- Park, ch., & Park, B. (2017). *Conitive Grammer and English nominalization : Event / Result nominals and gerundives*. [http:// doi.org/10. 1515/coy-2016-](http://doi.org/10.1515/coy-2016-).
- Park, ch., & Park, B. (2017). Cognitive grammer and English nominalization : Event / Result nominals and gerundives. [http:// doi.org/10.1515/coy-2016](http://doi.org/10.1515/coy-2016).
- Qatreh, F., & Talebi, M. (2011). Cognitive and its scope. *Proceedings of the Third Symposium of Morphology*. Tehran: Neveeseh Parsi Publishing House. [In Persian].
- Rafiei, A., & Rezaei, H. (2017). Making nouns derived from the suffix "-gar" from a pure cognitive perspective. *Linguistic Essays*, 4 (58), 75- 104. [In Persian].
- Rasekh Mohammad, M. (2007). Basic principles in cognitive linguistics. *Bukhara*, 63, 172-191. [In Persian].
- Safavi, K. (2011). *An Introduction to Semantics*. Tehran: Sureh Mehr. [In Persian].
- Shaghaghi, V. (2010). *Morphology , the Basics*. Tehran: Samt. [In Persian].
- Van linden, An. (2019). *Nominalization in Harakmbut*. <https://doi.org/10.1075/tsi.124.12/in>